

GYMNASIEELEVENS RELIGIØSITET I AARHUS: EN KORTLÆGNING

2025

Mie Sandell

*Specialestuderende ved religionsvidenskab,
Institut for Kultur & Samfund*

AARHUS UNIVERSITET

Indhold

Introduktion til undersøgelsen

3

Hovedresultater

4

Eleverne

7

Kortlægning af religiøsitet

9

Oplæg til videre undersøgelse

42

Bilag

43

1. INTRODUKTION TIL UNDERSØGELSEN

Formål

Dette er en kortlægning af gymnasieelevers religiøsitet, på fire gymnasier i Aarhus. Kortlægningen er gennemført som led i et samarbejde mellem fire aarhusianske gymnasier i og Aarhus Universitet. Samarbejdet har til formål at udvikle undervisningsmateriale om kontroversielle emner.

I den forbindelse har gymnasielærerne udtrykt nysgerrighed og ønske om mere viden om en ny elevgeneration og dennes religiøse tilknytning, -praksis og -refleksion. Lærerne oplever, at eleverne er mere udfordrende at engagere i religionsundervisningen. Formodningen er dels, at religion kan opleves som et følsomt emne, hvor frygten for at krænke hinanden er stor. Dels, at undervisningen kan opleves som forældet og mindre relevant for elevernes virkelighed.

Der er således behov for mere viden om, hvordan elever forstår religion. Både som personlig identitet og som fælles tema i undervisningen.

Pilotprojekt

Kortlægningen er en del af et større pilotprojekt, der primært har til formål at undersøge elevernes holdninger til bestemte religiøse emner og udsagn, herunder om de nedtoner deres egne holdninger til religion, samt deres kulturelle forestillinger om religiøse grupper. Undersøgelsen viser, at der er forskelle i elevernes tolerance over for undervisning i identitetssensitive emner, og at eleverne i nogen grad udviser gensidig påpasselighed for ikke at krænke hinanden.

Derudover peger undersøgelsen på, at der, om end i begrænset omfang, eksisterer tydelige negative og stereotype forestillinger om især jøder og muslimer. Se bilagsmaterialet for et nærmere indblik.

Disse resultater indikerer, at eleverne agerer i en kompleks politisk og kulturel kontekst, præget af forskellige diskurser om etnicitet, religion og konflikt, som påvirker deres hverdag. Pilotundersøgelsen understreger dermed behovet for yderligere viden på området. Forud for denne vidensproduktion er det derfor nødvendigt først at kortlægge elevernes religiøsitet – resultaterne heraf fremlægges i nærværende rapport.

Udførelsen

Undersøgelsen er en klassisk spørgeskemaundersøgelse med både kvantitative- og kvalitative elementer, i form af åbne og lukkede spørgsmål.

Respondenterne i undersøgelsen er elever fra Religion C på fire aarhusianske gymnasier. Alle har besvaret spørgeskemaet i undervisningstiden, efter en kort introduktionsvideo om undersøgelsens formål, anonymitet, samt en praktisk vejledning.

Læsevejledning

Undersøgelsen har haft et bredt sigte: At kortlægge elevernes religiøsitet. Det betyder, at materialet er omfattende og sammensat af både kvantitative og kvalitative data. Formålet med denne rapport er at præsentere alle dele af det indsamlede materiale. Rapporten tilstræber således ikke at skabe en samlet, sammenhængende fortælling; i stedet kan hvert fokusområde læses selvstændigt og anvendes i undervisningssammenhænge eller som afsæt for videre diskussion med eleverne.

Indledningsvis præsenteres undersøgelsens fem hovedpointer, som giver et samlet overblik over rapportens fund. Herefter gennemgås elevernes besvarelser i kronologisk rækkefølge, svarende til den rækkefølge, spørgsmålene er blevet stillet i.

Af hensyn til overskueligheden kan spørgsmålene dog inddeles i følgende tre fokuspunkter:

1. Elevernes religiøse tilknytning
2. Religiøs praksis og refleksion
3. Religionens påvirkning på fællesskabet

Afslutningsvist gives en række overvejelser og pejlemærker, som kan danne grundlag for lærernes egen udvikling af undervisningsmateriale baseret på undersøgelsens resultater.

En indledende undersøgelse

Kortlægningen er, som nævnt, en del af en større indledende undersøgelse og skal betragtes som et pilotprojekt. Den kan med fordel gentages, både som selvstændig kortlægning og i videreudviklet form, for løbende at følge udviklingen i elevernes opfattelser og dermed opnå en dybere forståelse af elevgruppen. Dette kan samtidig bidrage til udviklingen af mere målrettede undervisningsredskaber. Det vil desuden være oplagt at igangsætte en kvalitativ undersøgelse med afsæt i de fund, der præsenteres her.

2. HOVEDPUNKTER

Hvad religion og religiøsitet betyder for eleverne, findes der ikke ét entydigt svar på. I stedet fremstår et mangfoldigt billede af religiøs tilknytning, praksis og oplevelser i gymnasiefællesskabet.

Følgende seks hovedpunkter fremhæver de mest markante indsigter i elevernes forhold til religion og deres oplevelser i gymnasiet:

1. Bred fordeling af religiøs tilknytning og forståelse

Eleverne fordeler sig nogenlunde ligeligt mellem religiøs og ikke-religiøs tilknytning. Blandt de religiøse elever identificerer 42 % sig som muslimer, 30 % som kristne og 24 % som kulturkristne, hvilket giver en overraskende høj andel kristne. Besvarelserne vedrørende religiøs praksis og religionens betydning i livet spænder også bredt. Flest elever forbinder deres religion med praksis eller traditioner. Altså en funktionel forståelse, hvor religionen i høj grad er kulturbåret gennem højtider og ritualer. Mere substantielle forståelser som moral, identitet og copingstrategier nævnes også. Kun få deltager aktivt i religiøse trossamfund, men mange udøver religionen i bestemte kontekster eller i hjemmet, og søger primært vejledning hos nære relationer.

2. Hver tredje religiøse elev identificerer sig som kristen frem for kulturkristen

30 % af de religiøse elever identificerer sig som kristne og ikke blot som kulturkristne. Det er bemærkelsesværdigt, da muligheden for at vælge "kulturkristen" som kategori skabte en forventning om færre elever, der ville betegne sig selv som egentligt kristne. En del af forklaringen kan tilskrives det relativt store katolske samfund i Aarhus. Samtidig kan identifikationen som kristen, frem for "bare" kulturkristen, også afspejle et behov for tydeligere identitetspositionering. I besvarelserne fremstår den kristne elevgruppe som mere aktivt troende end de kulturkristne og rapporterer også en anelse flere sociale udfordringer, hvilket muligvis hænger sammen med deres position som minoritet.

3. Religion er i høj grad til stede for de ikke-religiøse elever

De ikke-religiøse elever oplever i højere grad end de kulturkristne, at religion fylder i deres liv. I besvarelserne på spørgsmålet om religionens betydning viser de stor åbenhed og refleksion over både egen og andres religiøsitet. Kun få giver udtryk for klassisk-kritiske eller ateistiske holdninger. Religionen opleves primært som noget, der er til stede i omgivelserne. Noget, der konstant erfares og er synligt i hverdagen. Bemærkelsesværdigt er det, at 10 % af de ikke-religiøse elever bærer religiøse symboler og selv beskriver, at de deltager i religiøse traditioner. Det vidner om, at religion er allestedsnærværende og kulturelt indlejret – også blandt dem, der ikke identificerer sig som religiøse.

4. Religion fylder mere for muslimske elever

De muslimske elevers svar adskiller sig flere steder markant fra både de kristne og kulturkristne, særligt hvad angår religiøs praksis og betydning. Hele 94 % af de muslimske elever vurderer, at deres religiøsitet fylder i nogen eller høj grad. De deltager oftere i religiøse aktiviteter og søger i højere grad vejledning hos religiøse autoriteter. Samtidig tegner der sig et mere nuanceret billede: 54 % deltager kun få gange årligt i religiøse sammenhænge og henter primært vejledning hos nære relationer. Et mønster, der minder om den øvrige religiøse gruppe. Det peger på, at islam i elevgruppen ikke udelukkende praktiseres gennem institutionel tilknytning, men også fungerer som kulturreligion. De muslimske elever tillægger religion en anden vægt end både de ikke-religiøse og øvrige religiøse grupper. Når de skal rangordne værdier, placerer de religion som det mest dyrebare, foran liberale værdier som frihed, ligestilling, ytringsfrihed og demokrati, som de øvrige grupper placerer suverænt højere i hierarkiet end religion. Det betyder ikke nødvendigvis, at de muslimske elever vurderer de liberale værdier som uvæsentlige, men det kan tyde på, at religion for dem, i højere grad, forbindes med noget følelsesmæssigt og identitetsbærende.

5. Få sociale udfordringer, men flere for minoritetsgrupper

De religiøse elever oplever flere sociale udfordringer i gymnasiefællesskabet sammenlignet med deres ikke-religiøse kammerater. Dette gælder dog ikke for de kulturkristne, som i høj grad spejler sig i majoritetskulturen og deler mange normer med de ikke-religiøse. De kristne elever oplever en smule flere udfordringer, mens de muslimske elever skiller sig ud med markant flere oplevelser af udenforskab – især i sociale sammenhænge som fester, studie-ture og pauser i skoledagen. Der tegner sig dermed en tydelig sammenhæng mellem graden af social integration og afstanden til majoritetens normer. Jo længere man befinder sig fra de ikke-religiøse eller kulturreligiøse normer, desto større er risikoen for sociale udfordringer og oplevelsen af at stå udenfor fællesskabet.

6. Religiøse symboler opleves primært som identitetsmarkører

Eleverne opfatter i høj grad religiøse symboler som identitetsmarkører – som et statement om, hvem man er, og hvor man hører til. For mange har symbolerne dog ikke nødvendigvis en religiøs betydning, men bæres eller ejes af personlige grunde, fx affektionsværdi eller tilknytning til familietraditioner. Besvarelser, der tillægger symbolerne en egentlig religiøs betydning, kommer fra både kristne og muslimske elever. For de muslimske elever er det især tørklædet, der forbindes med identitet og religiøs overbevisning. Kun få af de elever, der ikke bærer religiøse symboler, udtrykker politisk motiveret kritik. Enkelte understreger dog, at symbolerne bør bæres med autenticitet – og giver udtryk for, at dette ikke altid er tilfældet, især når det gælder kors eller dagmarkors. Samlet set ser eleverne symbolerne som et bevidst valg om at signalere identitet, men understreger også, at dette valg bør træffes med omtanke. Grundlæggende udviser eleverne en anerkendende og respektfuld holdning over for både symbolerne og deres bærere, hvilket vidner om en stor åbenhed i elevgruppen.

3. ELEVERNE

Distribution

545 **gennemførte** besvarelser
38 har afgivet **nogen svar**
78 har blot åbnet linket og **ikke besvaret**

Årsagen til de ikke-gennemførte besvarelser kan være flere faktorer. Dels kan det hænge sammen med, at besvarelsen har taget længere tid end estimeret, hvilket har medført, at nogle elever ikke nåede alle spørgsmål. Dels kan tekniske forhold som dobbeltåbning af linket spille en rolle. En anden mulig forklaring er emnets følsomhed; nogle elever kan bevidst have valgt ikke at deltage som en form for modstand mod undersøgelsen.

Repræsenterede gymnasier

43% (248) fra **Aarhus Statsgymnasium**
27% (158) fra **Risskov Gymnasium**
16% (95) fra **Aarhus Katedralskole**
14% (81) fra **Aarhus Gymnasium & HF, Tilst**

De deltagende gymnasier indgår alle i det eksisterende samarbejde *Fællesskaber på tværs* mellem Aarhus Universitet, en række aarhusianske gymnasier og organisationen Dialog På Tværs.

Fordeling af køn

62% (359) identificerer sig som **kvinde**
36% (212) identificerer sig som **mand**
2% (12) identificerer sig som **andet**

Der er en overvægt af kvinder repræsenteret i undersøgelsen, hvilket stemmer overens med den generelle kønsfordeling på de gymnasiale uddannelser, hvor 61 % er kvinder og 39 % mænd[1].

Blandt de 12 elever, der identificerer sig som et andet køn, angiver tre, at de er genderfluid, nonbinære eller uden køn. De resterende svar er af mere humoristisk eller kritisk karakter. Herunder identifikation som et køleskab, en toaster, en giraf eller udtalelser som: *"Det skal ik' rage jer, hvad jeg identificerer mig som..."*. Disse besvarelser er vigtige at bemærke, da de muligvis afspejler en personlig afstandstagen fra spørgsmål om kønsidentitet – eller en aktiv modstand mod identitetspolitiske diskurser.

Primære nyhedskilder

56% (324) får primært deres nyheder fra **sociale medier**
22% (126) får primært deres nyheder fra **TV-kanaler**
11% (65) får primært deres nyheder fra **aviser** enten online eller fysisk
9% (49) får primært deres nyheder fra **venner eller familie**
3% (17) får primært deres nyheder fra **andre kilder**

Blandt de øvrige kilder nævner fire elever, at de primært får deres nyheder fra radio eller podcasts, mens to elever angiver DR's nyhedsapp som deres foretrukne nyhedskilde.

[1] Undervisningsministeriet 2017

De resterende besvarelser angiver flere af de foreslåede kategorier, da eleverne ikke mener, at de primært får nyheder fra ét enkelt sted.

Resultatet af undersøgelsen stemmer overens med større medie- og skærmundersøgelser, som blandt andet viser, hvordan unge mellem 12 og 24 år bruger deres medietid[2]. Her fremgår det, at sociale medier samt streaming af tv og video er de platforme, hvor de unge tilbringer mest tid. Besvarelserne i denne undersøgelse afspejler således, at de unge primært får deres nyheder dér, hvor de i forvejen opholder sig i mediebilledet.

Etnisk baggrund

60% (344) har udelukkende en etnisk dansk baggrund
40% (232) har også en anden etnisk baggrund udover den danske

Tabel 1: Etniciteter fordelt på geografisk placering, samt blandet etnicitet

Geografisk område	Antal (Procent)
Mellemøsten	71 (31%)
Afrika	47 (20%)
Blandet	45 (19%)
Asien	35 (15%)
Europa	20 (9%)
Norden	9 (4%)
Sydamerika	3 (1%)
Amerika	1 (0%)

n=232. Kodet ud fra spørgsmålet: "Har du en anden etnisk baggrund udover den danske? – Ja – hvilken?" (Svarmulighed: Fritekst)

Kontakt med andre religiøsiteter

75% (425) mener, at **meget ofte eller ofte** er i kontakt med andre kulturer eller religiøsiteter
17% (100) mener, at de **af og til** er i kontakt med andre kulturer eller religiøsiteter
8% (47) mener, at de **sjældent eller aldrig** er i kontakt med andre kulturer eller religiøsiteter.

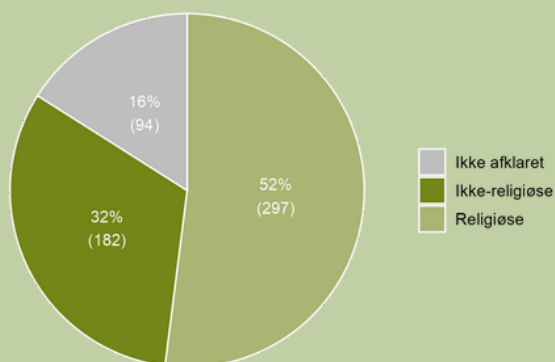
De fleste elever (75%) vurderer selv, at de enten meget ofte eller ofte er i kontakt med personer, der har en anden religiøs eller kulturel baggrund end deres egen. Dette tegner et billede af, at eleverne indgår i en hverdag præget af religiøs og kulturel pluralisme. En virkelighed, de også selv er bevidste om.

Den høje andel unge, der oplever og anerkender denne form for kontakt, kan pege på et skifte i retning af et nyt socialt og kulturelt paradigme. Her er unge i stigende grad en del af en mere mangfoldig verden og udvikler samtidig en øget bevidsthed om den diversitet, der præger deres omgivelser.

4. KORTLÆGNING AF ELEVERNES RELIGIØSITET

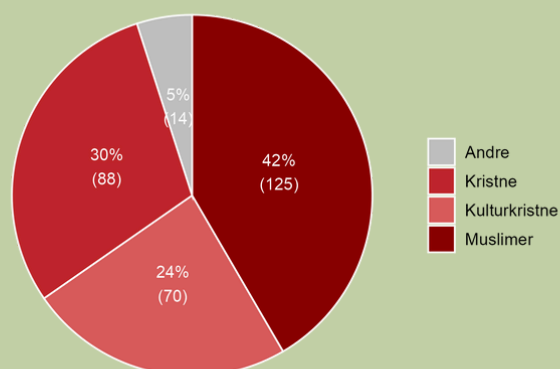
4.1 Elevernes religiøse tilknytning

Diagram 1: Fordeling af religiøse og ikke-religiøse elever

n = 573. Antal besvarelser i parentes. Lukket spørgsmål: "Er du religiøs? (Fx kulturkristen, muslim, spirituel m.fl.)" (Svarkategorier: Ja; Nej, jeg betragter mig selv som ikke-religiøs; Ved ikke/ikke afklaret).

Diagram 2: Fordeling af elevernes religiøse tilknytning

n = 297. Antal besvarelser i parentes. Lukket spørgsmål: "Hvad er din religiøse tilknytning?" (Svarkategorier: Buddhist, jøde, hindu, kristen, kulturkristen, muslim, spirituel og andet).

Fordelingen mellem religiøse og ikke-religiøse elever er jævn, med henholdsvis 52% religiøse og 48% ikke-religiøse (diagram 1). Dette er en overraskende høj andel af religiøse elever sammenlignet med lignende undersøgelser. En mulig forklaring kan findes i spørgsmålsformuleringen: "Er du religiøs? (Fx kulturkristen, muslim, spirituel m.fl.)". Ved eksplicit at nævne begreber som *kulturkristendom* og *spiritualitet*, som kan tolkes som brede eller kulturelt betingede former for religiøsitet, har flere elever muligvis været mere tilbøjelige til at identificere sig som religiøse. Dette adskiller sig fra andre undersøgelser, hvor en snævrere definition af religion ofte anvendes, og hvor begrebet i højere grad forbindes med dogmatisk tro eller aktivt religiøst engagement.

Det er samtidig interessant, at kategorien af ikke-religiøse elever ikke er entydig, men rummer både elever, der aktivt tager afstand fra religion, og elever, der endnu ikke har taget stilling. Den relativt høje andel af ikke-afklarede peger på, at religiøs identitet for mange unge ikke er fastlåst, men snarere præget af åbenhed, søgen eller midlertidig uafklarethed. Dette kan afspejle en mere flydende og kompleks tilgang til tro og livsanskuelse blandt unge i dag.

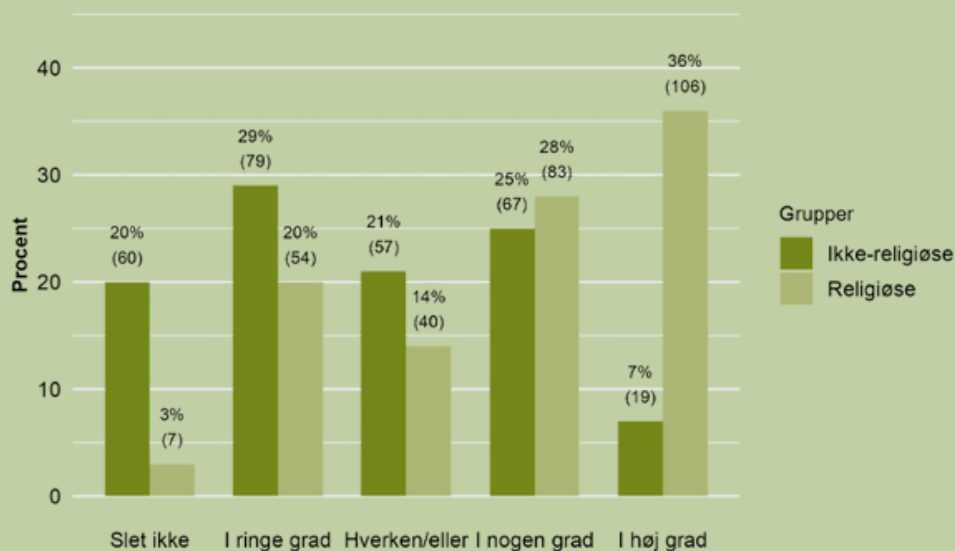
Diagram 2 viser, at eleverne primært identificerer sig som muslimer, kulturkristne eller kristne. Flest religiøse elever ser sig som muslimer (42 %), efterfulgt af kristne (30 %) og kulturkristne (24 %). Det mest bemærkelsesværdige er skellet mellem kristne og kulturkristne, hvor en relativt stor andel elever vælger betegnelsen "kristen" frem for "kulturkristen". En fordeling, der er større end forventet. Det skal bemærkes, at der i denne undersøgelse ikke skelnes mellem katolske og protestantiske kristne. I lyset af det større katolske trossamfund i Aarhus kan en del af resultaterne muligvis tilskrives denne demografi. Ikke desto mindre rejser fordelingen en interessant pointe om, hvordan unge selv forstår og positionerer sig i forhold til kristen identitet.

Kategorien "andre" omfatter buddhister, hindu, spirituelle, samt elever, der har angivet deres religiøse tilknytning som "andet". Denne gruppe inkluderer blandt andet en konvertit fra buddhisme til kristendom samt flere multireligiøse elever, der kombinerer forskellige trosforestillinger. Eksempelvis en elev, der betegner sig som kristen, men også benytter sig af krystaller. Dette vidner om en religiøs mangfoldighed, hvor traditionelle kategorier i stigende grad kombineres eller omfortolkes i individuelle trosudtryk.

4.2 Religiositet i hverdagen

Diagram 3: Religions påvirkning i hverdagen fordelt på religiøse og ikke-religiøse elever

n=572. Antal besvarelser i parentes. Lukket spørgsmål: "Hvor meget fylder din religiositet i dit liv?" og "Hvor meget fylder refleksioner over religion – eller fraværet af den – i dit liv?" (Svarkategorier: Slet ikke, i ringe grad, hverken/eller, i nogen grad og i høj grad).

Når eleverne bliver spurgt om, hvor meget deres egen, enten nærværende eller fraværende, religiositet fylder i hverdagen, ses en tydelig forskel mellem de religiøse og de ikke-religiøse elever. Ikke overraskende oplever de religiøse, at religion spiller en større rolle i deres daglige liv end de ikke-religiøse.

Interessant nok er forskellen dog mindre udtalt blandt de elever, der vurderer, at religion fylder "i nogen grad" i hverdagen: Her svarer 28% af de religiøse og 25% af de ikke-religiøse bekræftende. Det indikerer, at selv blandt elever uden en erklæret religiøs tilknytning, spiller religion stadig en vis rolle. Eksempelvis som kulturelt fænomen, som samtaleemne eller i mødet med andres tro.

Dette understreger en vigtig pointe. En manglende religiøs identifikation er ikke nødvendigvis ensbetydende med et fuldstændigt fravær af religiositet i hverdagen. Religion kan således være nærværende som refleksion, holdning eller social erfaring, også hos dem, der ikke selv bekender sig til en tro.

Diagram 4: Religions påvirkning i hverdagen fordelt på religiøse grupper

n=282. Antal besvarelser i parentes. Lukket spørgsmål: "Hvor meget fylder din religiøsitet i dit liv?" (Svarkategorier: Slet ikke, i ringe grad, hverken/eller, i nogen grad og i høj grad).

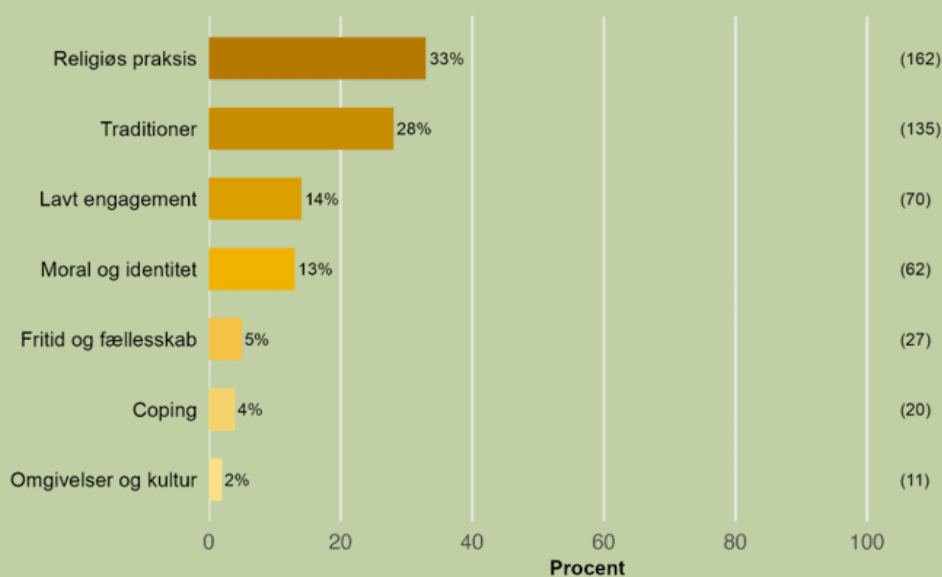
En nærmere undersøgelse af de specifikke religiøse grupper viser tydeligt, at der er forskel på, hvor stor en rolle eleverne oplever, at deres religiøsitet spiller i hverdagen. Ikke overraskende vurderer de kulturkristne i mindre grad end både kristne og muslimske elever, at religion fylder i deres liv.

Blandt de kristne elever angiver 55%, at religiøsiteten fylder i nogen grad til i høj grad. Dette er en høj andel sammenlignet med de kulturkristne elever, hvor kun 16% mener, at religion fylder i nogen grad. Over halvdelen af den kristne elevgruppe tillægger dermed deres religiøsitet en mærkbar større betydning i livet end de kulturreligiøse elever.

Andelen af besvarelser, der vurderer religiøsitet som noget der fylder, er dog markant højere for de muslimske elever med hele 94% af besvarelsene. Dette peger på, at de muslimske elever i langt højere grad oplever deres religiøsitet som en aktiv og betydningsfuld del af deres hverdag sammenlignet med både de kristne og kulturkristne elever.

Der kan på baggrund af disse besvarelser konkluderes, at religiøsiteten, ifølge elevernes egen vurdering, fylder væsentligt mere i livet for særligt de muslimske elever, men også de kristne elever, hvor 60% af de kulturkristne elever, mener at religiøsitet enten slet ikke eller i ringe grad, fylder i deres liv. Her skal også noteres, at knap hver fjerde (24%) kulturkristne elev ligger i den neutrale hverken/eller kategori, der muligvis indikerer en mindre refleksion over egen religiøsitet.

Diagram 5: Fordeling af nævnte aspekter af religions påvirkning i hverdagen for religiøse elever

n=487. Kodning af åbent spørgsmål: "Hvordan fylder religion i din hverdag?". Kodet ud fra kodekategorier og definitioner vist i Bilag B.

Når de religiøse elever bliver spurgt om, *hvordan* religion fylder i deres hverdag, nævnes det i 33 % af besvarelsene, at religiøs praksis er en central dimension. Herunder nævnes bøn, spiseregler og ritualer. Derudover fremhæver 28 % af besvarelsene traditioner, særligt i forbindelse med højtider som juleaften eller ramadan. Det er ikke overraskende, da netop højtider spiller en stor rolle i både trossamfund og kulturel religiøs praksis. Især i kristendom og islam. Både fremhævelsen af den religiøse praksis og traditioner virker logisk, da spørgsmålet i høj grad lægger op til en funktionel forståelse af religiøsitet, og fordi praksis ofte er det mest håndgribelige tegn på, at religion fylder noget for individet.

Få af eleverne (14 %) beskriver et lavt eller selektivt religiøst engagement, hvor religion ikke fylder til dagligt, men kan dukke op i specifikke kontekster. Dette gælder både kristne og muslimske elever og peger på, at der også eksisterer en form for kulturel religion i islam. Det kan indikere et behov for at inddrage *kulturmuslim* som kategori i fremtidige undersøgelser. Parallelt med *kulturkristen*.

Derudover angiver små 13 %, at religion påvirker deres adfærd og selvforståelse mere direkte. Mindre andele nævner religion som copingstrategi eller følelsesmæssig støtte (4 %) samt betydning i mødet med samfundet (2 %).

Tabel 2: Kodeoverblik og citater over elevernes religiøsitet i hverdagen

Kodekategori	Citateksempel	Antal
Religiøs praksis	<i>"Som muslim beder man 5 gange om dagen. Og lige nu er det faktisk ramadan, så vi spiser heller ikke i skoletiden. Så det fylder, men det er ikke negativt"</i> <i>"Bønnen og spisereglerne vil jeg sige vil fylde mest"</i>	162
Traditioner	<i>"Den fylder ikke særlig meget, men jeg holder jul hvor vi tager i kirke. Vi holder og deltager dåb, konfirmationer, bryllup og begravelser"</i> <i>"Jeg afholder alle muslimske traditioner, og beder en gang imellem"</i>	135
Lavt engagement	<i>"Som muslim, er det svært at integrere islam med vestens kultur, men jeg tror på gud og jeg tror på koranen, men er bare ik lige så praktiserende"</i> <i>"Jeg er konfirmeret og min fars familie er præster. Ellers fylder det absolut intet"</i>	70
Moral og identitet	<i>"Det fylder på den måde, at alle handlinger jeg foretager mig er gennem guds styrke"</i> <i>"Jeg beder til tider, spiser kun halal, Jeg prøver ikke gå i for kort, meget stramt eller nedringet tøj. jeg har som yngre gået i koran og arabisk skole"</i>	62
Fællesskaber og fritid	<i>"Ungdomsklub, religiøse venner, biblen"</i> <i>"Bøn og har prayer groups online"</i>	27

Coping

"Havde det rigtig dårligt for næsten to år siden så valgte at gå til gud og det hjalp virkelig meget. Har også OCD (...) jeg skal lukke min dør 4 gange ellers bliver jeg straffet for at være doven men på den anden side så hver gang jeg er bange ber jeg til gud 4 gange og så føler jeg mig beskyttet"

20

"I min hverdag fylder religion ikke særlig meget, men engang i mellem hvis jeg ser en uhyggelig video omkring spøgelse så kan jeg godt finde på at lave kors over brystet. Bare for at være på den sikre side"

Omgivelser og kultur

"(...) min skole hedder katedralskolen, jeg bor ved siden af en kirke. Hvor end jeg kigger hen er der spor af religion. Samtidig mærker jeg det også meget i sange og i digte."

11

"Det fylder ikke særlig meget i min hverdag, faktisk slet ikke - men jeg går i klasse med 11 muslimer og deres religion fylder meget i min hverdag"

Antal besvarelser i hver kode. Kodekategorier til kodning af det åbne spørgsmål: "Hvordan fylder religion i din hverdag? (Fx bøn, fritidsaktiviteter, traditioner, spiseregler og lignende)"

Tabel 2 viser nuancerne i besvarelserne, når der spørges ind til, hvordan religion fylder i de religiøse elevers liv. En stor andel nævner konkret, som beskrevet, religiøs praksis og traditioner som de mest dominerende religiøse elementer i deres hverdag.

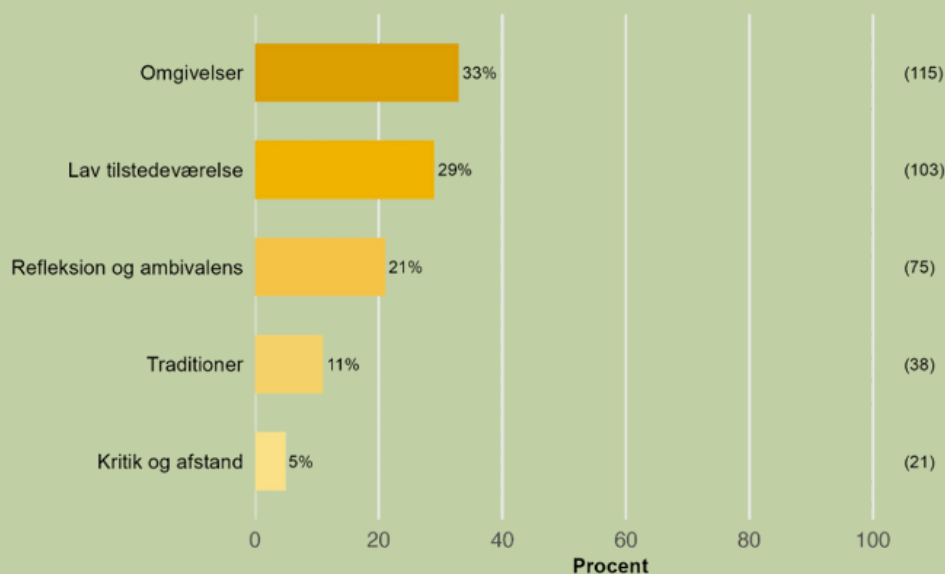
Derudover ses et overlap i besvarelser, hvor eleverne fortæller, at religion ikke fylder meget, men at de alligevel holder fast i traditioner. Denne nuance gælder både for de kristne og muslimske elever. Når elever præciserer, at religion ikke er særlig vigtig for dem, men samtidig nævner, at de beder en gang imellem eller fejrer juleaften, tyder det på, at religiøsiteten i høj grad er kulturelt indlejret.

Omvendt er de mere substantielle besvarelser, der nævner religion som en del af identitet og moral, kendetegnet ved en mere gennemgribende og bevidst religiøsitet. Her er religionen tæt forbundet med både dogmer, en indlejring i identiteten og en forestilling om en guddommelig instans, der følger én i hverdagen.

Interessante er også de svar, hvor religion optræder som copingstrategi eller følelsesmæssig støtte. Få elever (20) beskriver nuanceret, hvordan de trækker på deres religiøsitet i mødet med svære følelser eller eksistentielle spørgsmål. Religionen fylder ikke nødvendigvis til daglig, men fungerer som et meningssystem, der aktiveres, når der er behov for det.

Endelig fremhæver nogle få elever (11), at religion først bliver nærværende, når de konfronteres med den udefra. Eksempelvis gennem fysiske omgivelser, klassekammerater eller kulturelle symboler. Disse svar knytter sig til grupper med lavt religiøst engagement, men understøtter samtidig billedet af religion som noget kulturelt indlejret og i praksis svært at undgå.

Diagram 6: Fordeling af nævnte aspekter af religions påvirkning i hverdagen for alle ikke-religiøse elever

n=352. Kodning af åbent spørgsmål: "Hvordan fylder religion – eller fraværet af den – i din hverdag?". Kodet ud fra kodekategorier og definitioner vist i Bilag B.

Blandt de ikke-religiøse elevers besvarelser nævner 33 % mødet med religion i deres omgivelser. Eksempelvis gennem relationer, nye bekendtskaber eller religiøse symboler og bygninger i det offentlige rum. I 29 % af besvarelserne beskrives en lav religiøs tilstedeværelse, hvor religion enten ikke fylder, eller kun gør det i form af enkelte traditioner eller overvejelser.

21 % af besvarelserne udtrykker nysgerrighed, refleksion eller ambivalens over for religion, hvilket tyder på, at fraværet af tilknytning ikke nødvendigvis er lig med fravær af religiøse overvejelser. 11 % deltager i religiøst prægede traditioner. Ofte uden at forbinde det med egentlig tro.

Samlet set peger dette på, at mange ikke-religiøse elever ikke er så sekulære, som betegnelsen antyder. Flere deltager i traditioner på linje med kulturkristne, og mange reflekterer over eksistentielle spørgsmål med religiøse dimensioner. Kun 5 % udtrykker direkte kritik eller afstand til religion.

Tabel 3: Kodeoverblik og citater over ikke-religiøse elevers religiøsitet i hverdagen

Kodekategori	Citateksempel	Antal
Omgivelser	<i>"Religion har ikke rigtig nogen indflydelse i min hverdag medmindre det er noget nyhedsrelateret"</i> <i>"Min familie er religiøs, jeg er ikke, skammer mig"</i>	115
Lav tilstedeværelse	<i>"Men jeg lever også i en multikulturel verden, hvor jeg har mange bekendtskaber med andre mennesker som har en religiøs baggrund, dermed fylder religion også noget i mit liv"</i> <i>"Da jeg går i en klasse med mange der er meget troende kommer det op en gang imellem. Da jeg selv er Atheist opsøger jeg et også engang imellem fordi jeg godt kan lide en god debat"</i>	103
Refleksion og ambivalens	<i>"Jeg tænker ofte på døden, og så kommer religion ofte op, men jeg er blevet opvokset med tanken om at religion er smukt, men for de svage der ikke kan se realiteten i øjne og ikke vil indse, at man ender som jord (...) Men vil gerne være spirituel, og jeg håber der er noget efter døden, ellers bliver jeg simpelt for bange for døden, hvis jeg ikke tror det"</i>	75
Traditioner	<i>"Altså jeg fejre jul, og påske, men jeg er ikke særlig religiøs og bruger ikke religion i min hverdag"</i> <i>"Jeg vil sige, at religion ikke rigtig fylder i min hverdag. Det fylder måske lidt mere under ramadan, da jeg også fejrer Eid med min familie, og der dermed nogle gange kommer lidt overvejelser... "</i>	38
Kritik og afstand	<i>"Jeg tager måske lidt mentalt afstand til meget religiøse folk"</i> <i>"Jeg tænker tit over hvordan religion påvirker politik og hvordan nogle religioner nedtrykker specielt kvinder homoseksuelle. På den måde er jeg meget kritisk overfor religion."</i>	21

Antal besvarelser i hver kode. Kodekategorier til kodning af det åbne spørgsmål:
"Hvordan fylder religion – eller fraværet af religion – i din hverdag? (Fx gennem refleksioner, diskussioner, møder med religiøse mennesker, traditioner, værdier osv.)"
 "

Tabel 3 viser, at selv blandt elever, der identificerer sig som ikke-religiøse, spiller religion en rolle. En af de mest iøjnefaldende tendenser er den høje grad af refleksion og nysgerrighed i svarene. Nogle af eleverne forholder sig aktivt til religion som fænomen, stiller spørgsmål, udtrykker en lige delt fascination og skeptik eller bruger religion som referencepunkt i deres forståelse af verden. Det udfordrer idéen om, at ikke-religiøse unge er uinteresserede eller afvisende overfor religion.

Den største tendens i besvarelserne er, at ikke-religiøse (115) nævner, at de ofte møder religion gennem deres omgivelser. Via relationer, gymnasiemiljøet, offentlige symboler eller sociale fællesskaber. Denne kategori har store overlap og dobbeltkodninger med kategorien for lav tilstedeværelse. Eleverne fortæller, at religion dermed ikke fylder for dem personligt, men at de hele tiden er i kontakt af forhandling med religiøse elementer. Religion er dermed ikke fraværende, men indlejret i hverdagen, som noget man støder på, forholder sig til og benytter som kulturel ramme.

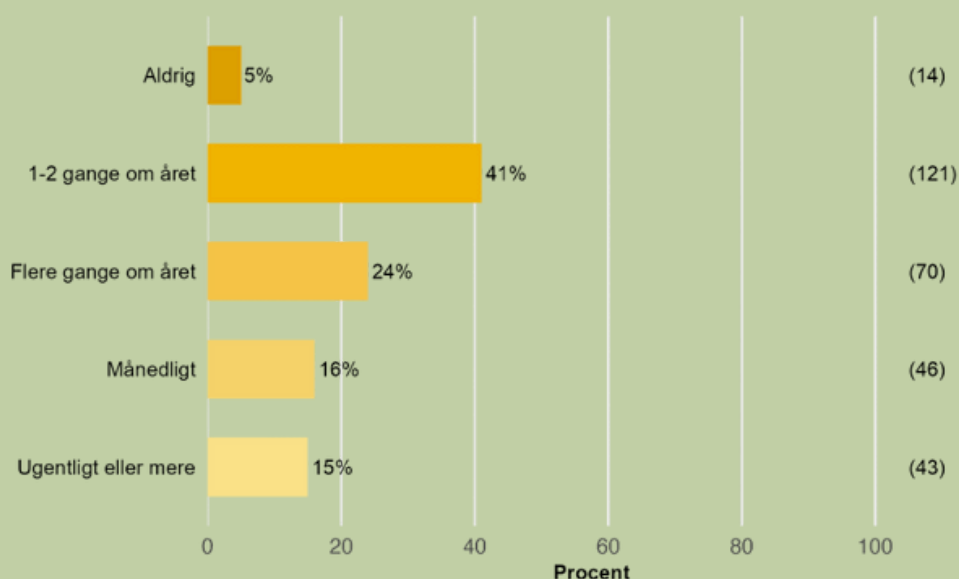
Blandt 38 af de ikke-religiøse elever praktiseres traditioner og religiøst prægede ritualer endda. Dog uden at det tillægges en særlig betydning for eleverne. Deltagelse i højtider, som jul, eller bestemte ritualer i forbindelse med livsbegivenheder optræder ikke hos mange, men alligevel nævnes det direkte af få. En mindre gruppe nævner også religion som en form for følelsesmæssig støtte i særlige situationer, eller som en slags "sikkerhed". Eksempelvis ved at gøre korsets tegn "for en sikkerheds skyld". Det viser, at religion også kan fungere som førnævnte meningssystem, selv når troen ikke er udtalt. I det samlede billede viser det, at ikke-religiøse unge dermed alligevel indgår i en form for kulturreligion, hvor religion lever videre som kulturel praksis, snarere end som personlig tro. Der ses her en tydelig sammenhæng med det, vi kender fra begrebet kulturkristendom, og som også ses i mønstre blandt religiøse elever med lavt engagement.

Endelig udtrykker en overraskende lille andel (21) af eleverne direkte kritik eller afstand til religion. Her ses få udsagn af ateistisk karakter. Dette er interessant, da disse besvarelser ellers ville være forventelige. Måske kan svarene tilskrives formuleringen af spørgsmålet, der beder eleverne forholde sig til, hvordan religion eksempelvis fylder gennem refleksioner og relationer. I stedet dominerer nemlig den øvrige religiøse refleksion og erkendelse af religion i kulturen mere end den klassiske sekulære kritik af religion. Dette understøtter billedet af, at ikke-religiøsitet blandt unge også er præget af åbenhed, fleksibilitet og kulturel deltagelse, snarere end af sekulær modstand eller afstandtagen.

4.3 Religiøs deltagelse og engagement

Diagram 7: Deltagelse i religiøse aktiviteter fordelt på alle religiøse elever

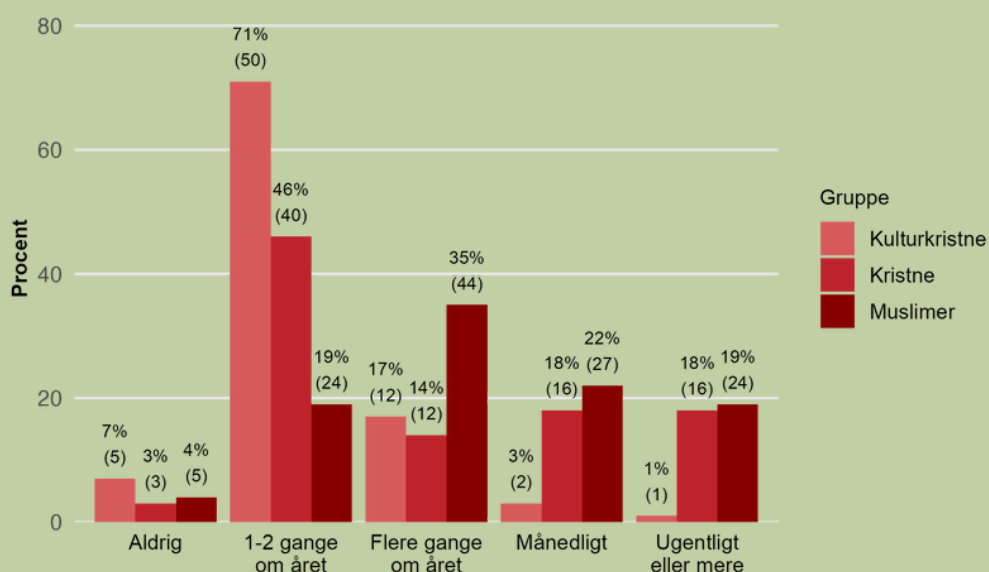
Note: n=294. Antal besvarelser i parentes. Lukket spørgsmål: "Hvor ofte deltager du i religiøse aktiviteter eller ceremonier? (Fx gudstjeneste i kirke, bøn i moské, m.fl.)" (Svarkategorier: Aldrig, én eller to gange om året, flere gange om året, månedligt, ugentligt eller mere).

De religiøse elevers deltagelse i religiøse aktiviteter og ceremonier viser en tydelig spredning i graden af fysisk engagement. 46% deltager enten aldrig eller kun få gange om året, 24% deltager flere gange årligt, mens omkring en tredjedel deltager månedligt eller oftere. Det viser, at selv blandt elever, der identificerer sig som religiøse, er der stor variation i, hvordan religion praktiseres i praksis.

Denne fordeling understøtter idéen om, at religiøsitet i ungdomsårene ikke nødvendigvis er knyttet til regelmæssig deltagelse i institutionelle rammer, men i højere grad afhænger af individuelle valg, livsfase og sociale sammenhænge. For nogle er religion tydeligt integreret i hverdagen, mens det for andre har mere karakter af lejlighedsvis eller symbolske handlinger.

Det kan også tolkes som udtryk for en privatisering af religion, hvor tro og praksis bliver et personligt anliggende, løsrevet fra faste strukturer som menigheder, kirker eller moskéer. Dertil kommer, at deltagelse i sig selv ikke nødvendigvis er udtryk for stærk tro. For nogle fungerer ceremonier og højtidere snarere som kulturelle eller sociale begivenheder, hvilket yderligere understreger kompleksiteten i unges religiøse engagement.

Diagram 8: Deltagelse i religiøse aktiviteter fordelt på religiøse grupper

Note: n=281. Antal besvarelser i parentes. Lukket spørgsmål: "Hvor ofte deltager du i religiøse aktiviteter eller ceremonier? (Fx gudstjeneste i kirke, bøn i moské, m.fl.)" (Svarkategorier: Aldrig, én eller to gange om året, flere gange om året, månedligt, ugentligt eller mere).

Ved at se nærmere på de forskellige religiøse grupper bliver det tydeligt, hvordan graden af deltagelse i religiøse aktiviteter varierer internt. Hele 88 % af de kulturkristne elever lever op til forventningen om, at kulturkristendom primært udtrykker sig gennem årlige traditioner, højtider og ritualer – ofte i forbindelse med kirken. Deltagelsen ud over dette er begrænset.

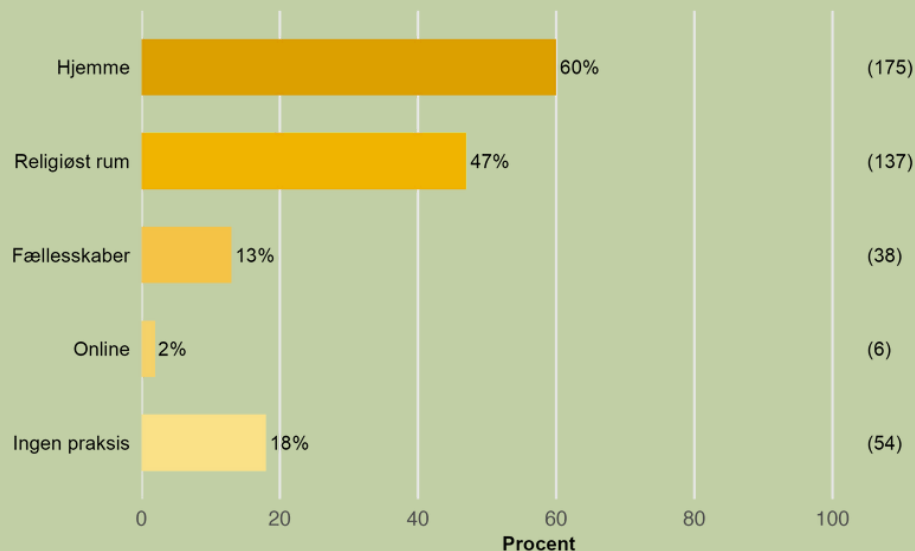
En lignende tendens ses blandt de kristne elever, hvor 60 % også deltager få gange om året. Dog adskiller denne gruppe sig fra de kulturkristne ved, at 36 % deltager månedligt eller ugentligt i religiøse aktiviteter. Det er næsten på niveau med de muslimske elever, hvor 41 % har samme høje deltagelsesfrekvens.

Mere overraskende er det, at over halvdelen (54 %) af de muslimske elever deltager i religiøse aktiviteter én eller flere gange om året – og altså ikke oftere. Det viser, at der også inden for islam eksisterer en intern variation i deltagelsesniveau, hvor nogle elever er regelmæssigt aktive, mens andre primært deltager i forbindelse med traditioner og højtider – ligesom blandt kristne.

Hvis kulturreligion defineres som en mindre aktiv deltagelse i trossamfundets aktiviteter og ceremonier, tyder resultaterne på, at vi ikke kun kan tale om kulturkristendom, men også om kulturislam. Alternativt kan det pege på, at religiøs praksis i både islam og kristendom blandt unge eksisterer på et spektrum. Fra lejlighedsvis, kulturelt betinget deltagelse til regelmæssig og engageret udøvelse.

4.4 Den religiøse praksis

Diagram 9: Religiøs praksis for alle religiøse elever

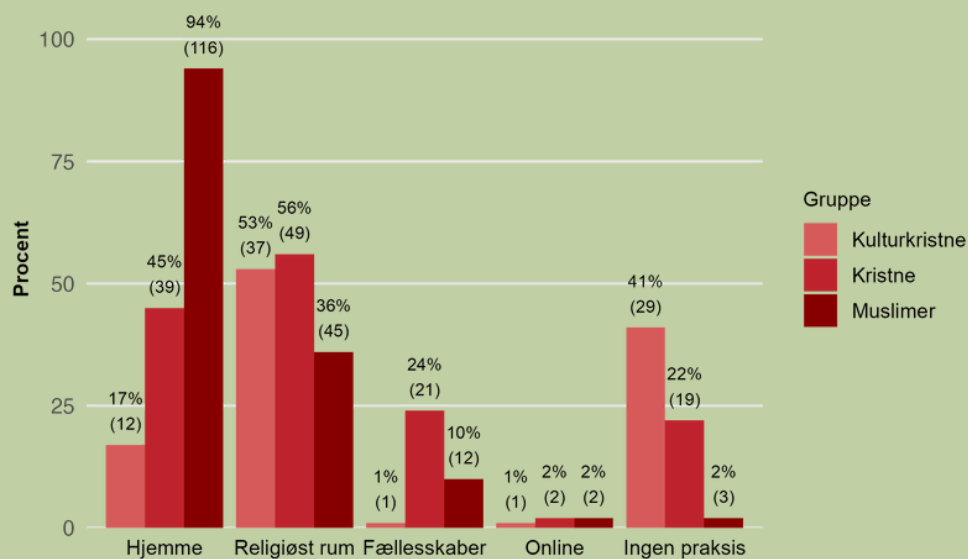
Note: n=294. Lukket spørgsmål: "Hvor praktiserer du primært din religion?". (Svarkategorier: Hjemme (fx gennem bøn, ritualer, læsning af helligtekst), I et religiøst rum (fx kirke, moské, tempel), I fællesskaber uden for hjemmet (fx ungdomsgruppe eller studiekreds), Online - hvor? og Jeg praktiserer ikke min religion). Multiple svar muligt.

Blandt de religiøse elever foregår den religiøse praksis primært i hjemmet som en privat handling. Dernæst angiver 47 %, at de også praktiserer i et religiøst rum, såsom kirke eller moské. En mindre andel (18 %) mener, at de slet ikke har nogen religiøs praksis, hvilket understreger, at religiøsitet ikke nødvendigvis manifesterer sig i handling.

Kun 2% af eleverne nævner digitale praksisformer, såsom at læse bibelen eller koranen online, følge religiøst indhold på sociale medier eller tage kurser på YouTube. Det er bemærkelsesværdigt lavt. Særligt i lyset af, at 56 % af eleverne angiver sociale medier som deres primære nyhedskilde. Det tyder på, at den religiøse praksis i høj grad fortsat er forankret i traditionelle rammer og ikke i samme grad følger den digitalisering, som ellers præger unges informations- og medievaner.

Derudover nævner 13% af eleverne, at de indgår i religiøse fællesskaber som ungdomsgrupper eller studiekredse. Her bliver religion en kollektiv aktivitet, der dyrkes med jævnaldrende, og som kan styrke både identitet og tilhørsforhold. Selvom unges mediebrug i stigende grad er digital, forbliver den religiøse praksis dermed forankret i hjemmet og i de fysiske, religiøse rum – med fællesskabet som et vigtigt, men sekundært element.

Diagram 10: Religiøs praksis fordelt på religiøse grupper

Note: n=281. Lukket spørgsmål: "Hvor praktiserer du primært din religion?". (Svarkategorier: Hjemme (fx gennem bøn, ritualer, læsning af helligtekst); I et religiøst rum (fx kirke, moské, tempel); I fællesskaber uden for hjemmet (fx ungdomsgruppe eller studiekreds); Online - hvor?; Jeg praktiserer ikke min religion). Multiple svarmuligheder.

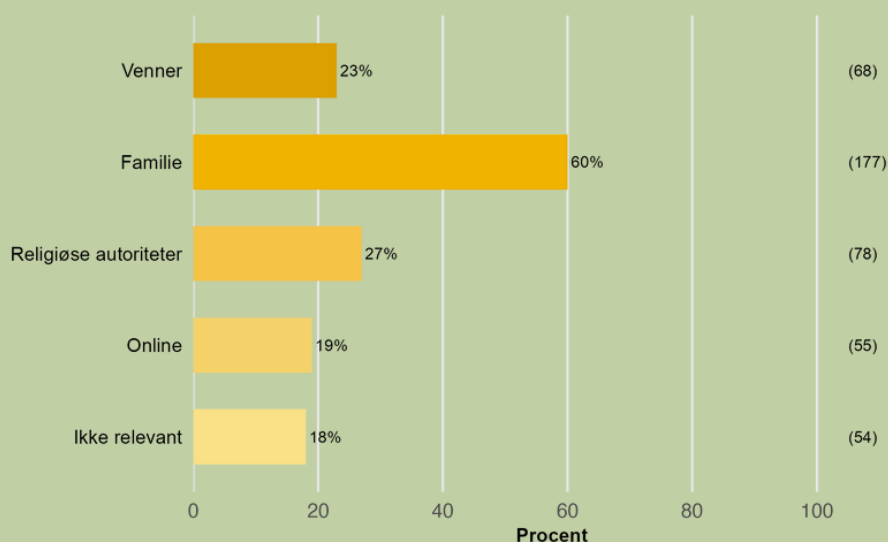
Ved opdeling af religiøs praksis på tværs af religiøse grupper bliver det tydeligt, at især de muslimske elever har en udpræget privat praksis. For størstedelen foregår religionen primært i hjemmet, mens 36% også praktiserer i et religiøst rum som fx en moské. Dette understreger, at islam i denne kontekst i høj grad leves som en hjemlig og personlig praksis, snarere end en institutionelt forankret.

De kristne og kulturkristne elever viser overordnet set en lignende fordeling, men med markante forskelle i graden af praksis. Hele 41% af de kulturkristne angiver, at de ikke har nogen religiøs praksis, mens det samme kun gælder for 22% af de kristne elever. I den kristne gruppe er 45% religiøst aktive i hjemmet, og 24% indgår i religiøse fællesskaber som studiekredse eller ungdomsgrupper. Det peger på, at troen i denne gruppe i højere grad er forbundet med både privat praksis og fællesskab.

Samlet viser opdelingen, at graden og formen af religiøs praksis varierer, ikke kun mellem religioner, men også internt mellem grupper, der i udgangspunktet deler samme tradition. Det styrker igen pointen om, at religiøsitet blandt unge udspiller sig på et spektrum, fra ingen praksis til aktivt engagement, og at både kulturkristendom og kulturislam er relevante begreber til at indfange disse mere løse eller symbolske tilknytninger.

4.5 Religiøs vejledning

Diagram 11: Religiøs vejledning blandt alle religiøse elever

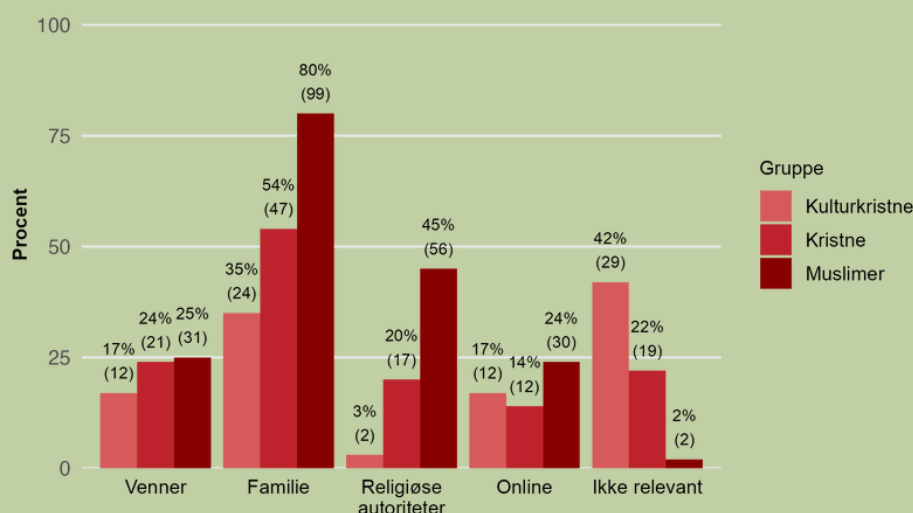
Note: n=294. Lukket spørgsmål: "Hvor opsøger du primært vejledning, hvis du er i tvivl om religiøse spørgsmål?". (Svarkategorier: Ved mine venner, Ved min familie, Ved religiøse autoriteter (fx en præst eller imam, Online - hvor?, Ikke relevant). Multiple svarmuligheder.

Blandt de religiøse elever søger størstedelen vejledning og viden om religion gennem deres nære relationer: Hele 83 % nævner familie og venner som primære kilder. Dernæst følger religiøse autoriteter, hvor 27 % opsøger deres præst eller imam for vejledning.

Når det kommer til online vejledning, viser besvarelserne en bred variation i kilder og platforme. Mest udbredt er brugen af Google og sociale medier som TikTok og Instagram, hvor hver af disse kategorier nævnes af 17 elever. Det viser, at søgemaskiner og algoritmebaserede feeds i høj grad former unges møde med religiøst indhold. YouTube nævnes af syv elever som kilde til viden, ofte i kombination med Google. En mindre andel søger vejledning på foraer som Reddit og Quora (4 elever), mens kun tre nævner egentlige religiøse hjemmesider som IslamQA, Kristeligt Dagblad eller bibelportaler. Endelig angiver to elever, at de bruger AI-tjenester som ChatGPT til at få svar på religiøse spørgsmål, og fem nævner internettet mere generelt.

Det er bemærkelsesværdigt, at brugen af dedikerede religiøse kilder er markant lavere end søgning via brede og kommercielle platforme. Det tyder på, at unges tilgang til religion online i høj grad er præget af tilgængelighed og hurtighed, og måske endda relaterbarhed, frem for autoritativ eller institutionsbunden viden.

Diagram 12: Religiøs vejledning fordelt på de religiøse grupper.

Note: n=281. Lukket spørgsmål: "Hvor opsøger du primært vejledning, hvis du er i tvivl om religiøse spørgsmål?". (Svarkategorier: Ved mine venner, Ved min familie, Ved religiøse autoriteter (fx en præst eller imam, Online - hvor?, Ikke relevant). Multiple svarmuligheder.

Der ses tydelige forskelle i, hvor unge religiøse henter vejledning. Familien er den primære kilde på tværs af grupper, men især blandt muslimer, hvor hele 80 % angiver den som vigtig. Blandt kristne er det 54 %, mens kun 35 % af de kulturkristne nævner familien som vejledende. For både kristne og især muslimer afspejler dette også billedet af en religiøs praksis, der i høj grad udspiller sig i hjemmet.

Muslimer skiller sig desuden markant ud ved at trække langt mere på religiøse autoriteter. 45 % angiver, at de søger vejledning hos en religiøs autoritet. Det samme gælder kun 20 % af de kristne og blot 3 % af de kulturkristne. Det peger på, at religiøs vejledning blandt muslimer i højere grad er knyttet til struktureret, institutionel autoritet, mens kristne, og især kulturkristne, i højere grad er orienteret mod uformelle eller personlige kilder.

Online kilder og venner spiller en mere støttende, men ikke primær rolle, og nævnes i nogenlunde samme omfang på tværs af grupperne. Det antyder, at selv i en digitalt præget ungdomsgeneration er religiøs vejledning fortsat rodfæstet i nære relationer og religiøse autoriteter.

De kulturkristne elever adskiller sig tydeligt fra de øvrige grupper idet, at hele 42 % vurderer, at spørgsmålet om religiøs vejledning ikke er relevant for dem. Til sammenligning gælder det kun 22 % af de kristne og blot 2 % af muslimerne. Det vidner om en væsentligt lavere grad af religiøst engagement blandt de kulturkristne og understreger igen, at religion for denne gruppe i højere grad er en kulturel tilknytning end et aktivt trosforhold.

4.6 Religion som værdi

Tabel 4: Rangering af religion overfor sekulære værdier

Ikke-religiøse elever	Religiøse elever
1. Frihed	1. Frihed
2. Lighed	2. Lighed
3. Demokrati	3. Religion
4. Ytringsfrihed	4. Demokrati
5. Religion	5. Ytringsfrihed

Note: n=564. Lukket rangeringsspørgsmål: "Hvad er mest dyrebart for dig? Rangér de følgende ord fra mest dyrebart til mindst dyrebart". Værdier: Frihed, lighed, demokrati, ytringsfrihed, religion. (Svarkategorier: 1-5, 1 = mest dyrebart, 5 = mindst dyrebart).

Overordnet vurderer både religiøse og ikke-religiøse elever de fire klassiske liberale værdier (frihed, lighed, demokrati og ytringsfrihed) i samme rangerede rækkefølge som mest dyrebart. Især frihed og lighed prioriteres højt af begge grupper, der sætter sætter rangerer dem som de to mest dyrebare værdier. Placeringen af disse to værdier over for værdierne, demokrati og ytringsfrihed, er interessante. Det tyder på, at eleverne taler ind i et særligt friheds- og lighedsideal, og muligvis forbinder demokrati og ytringsfrihed med noget andet og mere diffust. Måske endda begreber, der er i offentlige debatter er blevet udvasket og kompromitterende med værdierne lighed og frihed. Dette viser, at der er en bred konsensus på tværs af elevgruppen omkring betydningen af de sekulære grundprincipper, uanset religiøs tilknytning.

Den mest markante forskel mellem grupperne findes i vurderingen af religion som værdi. Blandt de ikke-religiøse elever placeres religion i gennemsnit som den mindst vigtige værdi, hvilket understreger dens lave betydning i denne gruppe. I kontrast vurderer de religiøse elever religion som den tredje vigtigste værdi, højere end både demokrati og ytringsfrihed.

Denne forskel afslører en tydelig værdimæssig skillelinje mellem grupperne. Hvor ikke-religiøse elever adskiller religion fra de øvrige samfundsværdier, ser religiøse elever i højere grad religion som en integreret del af deres værdigrundlag.

Tabel 5: Rangering af religion overfor sekulære værdier, fordelt på religiøse grupper

Kulturkristne elever	Kristne elever	Muslimske elever
1. Frihed	1. Frihed	1. Religion
2. Lighed	2. Demokrati	2. Frihed
3. Demokrati	3. Lighed	3. Lighed
4. Ytringsfrihed	4. Ytringsfrihed	4. Ytringsfrihed
5. Religion	5. Religion	5. Demokrati

Note: n=281. Lukket rangeringsspørgsmål: "Hvad er mest dyrebart for dig? Rangér de følgende ord fra mest dyrebart til mindst dyrebart". Værdier: Frihed, lighed, demokrati, ytringsfrihed, religion. (Svarkategorier: 1-5, 1 = mest dyrebart, 5 = mindst)

Ved nærmere analyse af de religiøse grupper bliver det tydeligt, hvordan de adskiller sig i deres værdivurderinger. Den kulturkristne gruppe rangerer værdierne på præcis samme måde som de ikke-religiøse elever. På den måde adskilles religion også her fra de sekulære værdier. Det samme gør sig overraskende også gældende blandt kristne elever, der også rangerer religion som mindst dyrebart. Dog er der en bemærkelsesværdig forskel i placeringen af demokrati, der blandt de kristne elever vægtes højere end lighed.

Den mest markante forskel er dog de muslimske elevers rangering af religion. Gennemsnitligt rangerer de muslimske elever religion som det suverænt mest dyrebare. Forskellen mellem de ikke-religiøse og religiøse elever i Tabel 4, viser altså ikke et generelt billede af forskellen mellem grupperne, men forskellen findes udelukkende mellem de muslimske elever og den øvrige elevgruppe. Denne skarpe kontrast afslører en markant værdiopdeling mellem grupperne. Ikke blot i forhold til religionens betydning, men i dens placering i forhold til klassiske, sekulære samfundsværdier.

En del af forklaringen må findes i de forskellige måder, hvorpå religion forstås og leves. For nogle er religion en personlig overbevisning og praksis; for andre er den primært en kulturel eller symbolsk tilknytning. Disse forskelle kalder på videre undersøgelse, særligt i forhold til hvordan religiøs identitet påvirker samfundsopfattelse og værdiprioritering blandt unge, men også hvordan religion har forskellig følelsesmæssig betydning.

4.7 Religiositet og sociale udfordringer

Diagram 13: Gennemsnit af oplevede sociale udfordringer fordelt mellem religiøse og ikke-religiøse elever

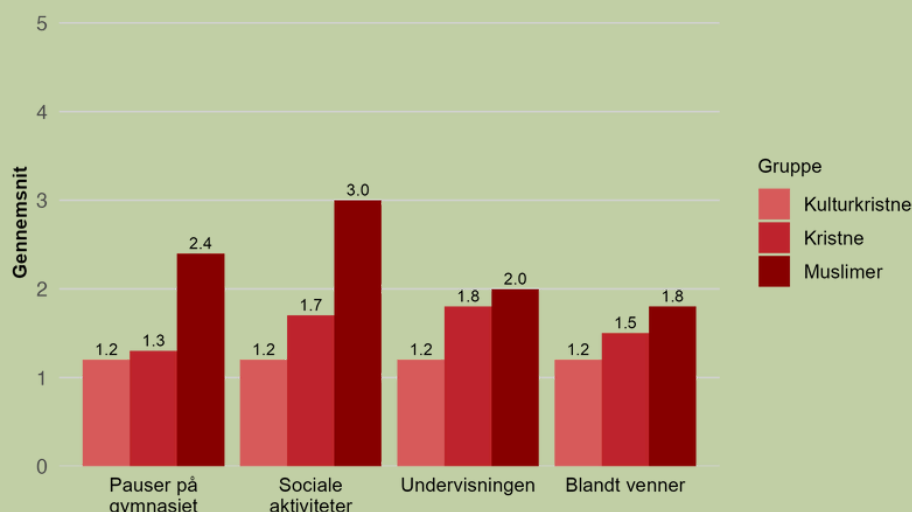

Note: n=564. Lukket spørgsmål: "Hvis du opfatter dig som religiøs, i hvilke sociale sammenhænge kan det være en udfordring?" og "Hvis du ikke opfatter dig som religiøs, i hvilke sociale sammenhænge kan det være en udfordring?". Sammenhænge: I pauser på gymnasiet, I aktiviteter såsom fester eller studieture, I undervisningen og Blandt venner uden for gymnasiet. (Svarkategorier: Slet ikke (1), I ringe grad (2), Hverken/eller (3), I nogen grad (4) og I høj grad (5)).

Generelt oplever de fleste elever få sociale udfordringer i relation til deres religiositet i gymnasiet. Alligevel viser det sig, at religiøse elever i højere grad oplever, at deres tro kan skabe vanskeligheder i sociale sammenhænge. Særligt i forbindelse med sociale aktiviteter, der i spørgsmålet er formuleret som studieture og fester, hvor normer og forventninger kan kollidere med religiøse praksisser eller værdier.

Interessant er det også, at en forholdsvis stor andel af de religiøse elever placerer sig i hverken/eller-kategorien (8–12 %), når de bliver spurgt ind til sociale udfordringer. Det står i kontrast til de ikke-religiøse elever, hvor kun 2–6 % svarer i samme kategori. Dette kan tyde på, at religiøse elever i højere grad oplever emnet som følsomt eller komplekst og derfor er mere tøvende i deres svar. Det peger på, at religion, selv når det ikke direkte fører til konflikt, ofte er forbundet med en vis social sårbarhed og overvejelse i mødet med fællesskaber og sociale normer.

Diagram 14: Gennemsnit af oplevede sociale udfordringer fordelt på religiøse grupper.

Note: n=281. Lukket spørgsmål: "Hvis du opfatter dig som religiøs, i hvilke sociale sammenhænge kan det være en udfordring?" og "Hvis du ikke opfatter dig som religiøs, i hvilke sociale sammenhænge kan det være en udfordring?". Sammenhænge: I pauser på gymnasiet, I aktiviteter såsom fester eller studieture, I undervisningen og Blandt venner uden for gymnasiet. (Svarkategorier: Slet ikke (1), I ringe grad (2), Hverken/eller (3), I nogen grad (4) og I høj grad (5)).

Ved nærmere analyse af de interne forskelle blandt de religiøse elever bliver det tydeligt, at graden af oplevede sociale udfordringer varierer markant mellem grupperne. Også selvom alle gennemsnitligt ligger under middelværdien (3), hvilket indikerer et generelt lavt konflikt- eller ubehagsniveau.

De kulturkristne elever oplever omtrent samme lave grad af sociale udfordringer som de ikke-religiøse, hvilket stemmer overens med deres mere symbolske og ikke-praksisbundne forhold til religion. Den lave grad af oplevede sociale udfordringer er derfor ikke overraskende, da de kulturkristne elever dermed læner sig mere op ad majoritetsgruppen og den dertilhørende norm i gymnasiefællesskabet. De kristne elever rapporterer i gennemsnit lidt flere udfordringer, især i undervisnings-situationer og sociale sammenhænge som fester, hvor religiøse værdier og normer i højere grad kan komme i spil. Dog er værdierne stadig i den laveste ende af skalaen.

Det er dog de muslimske elever, der skiller sig tydeligst ud. De oplever markant flere sociale udfordringer, særligt i forbindelse med gymnasiets sociale aktiviteter og i pauserne. Altså i uformelle fællesskaber, hvor tilpasning og social deltagelse ofte foregår på majoritetens præmisser. Det tyder på, at religiøs synlighed og praksis, såsom bøn, faste eller påklædning, i højere grad kan føre til friktion eller følelsen af udenforskab i sociale sammenhænge for denne gruppe. Igen er det vigtigt at pointere, at gennemsnittet dog fortsat er i den lave ende af skalaen.

Tabel 6: Fag der opleves som social udfordring

Fag	Antal
Religion	17
Biologi	6
Samfundsfag	5
Historie	5
Andre fag	5
Ved ikke	6

Note: n=34. Åbent spørgsmål: "I hvilke fag kan religiøsitet være en udfordring? (Fx i religion, samfundsfag, biologi, m.fl.) Og hvorfor?". (Svar: Fritekst). Uddybning til spørgsmålet: "Hvis du opfatter dig som religiøs, i hvilke sociale sammenhænge kan det være en udfordring? Undervisning", hvis >3).

Citaterksempler

Biologi: "... der mange teorier omkring hvordan verden er skabt (Big bang) og hvordan vi mennesker er blevet skabt (vi åbenbart aber) (...) og der kan det være en udfordring at udtrykke sig religiøst og mene at man tror på at der er noget der er større end os samtidigt med at vi tror på at der er et liv efter døden"

Religion: "Det kan blive lidt svært at snakke om alting på et fælles grundlag, når man er bange for at træde andre over tæerne eller religion er personligt/privat for folk" og "(...) alle har forskellige meninger, og forskellige religioner, så det kan nogen gange være svært for andre der f.eks er muslimer at have en forståelse af det kristne og omvendt"

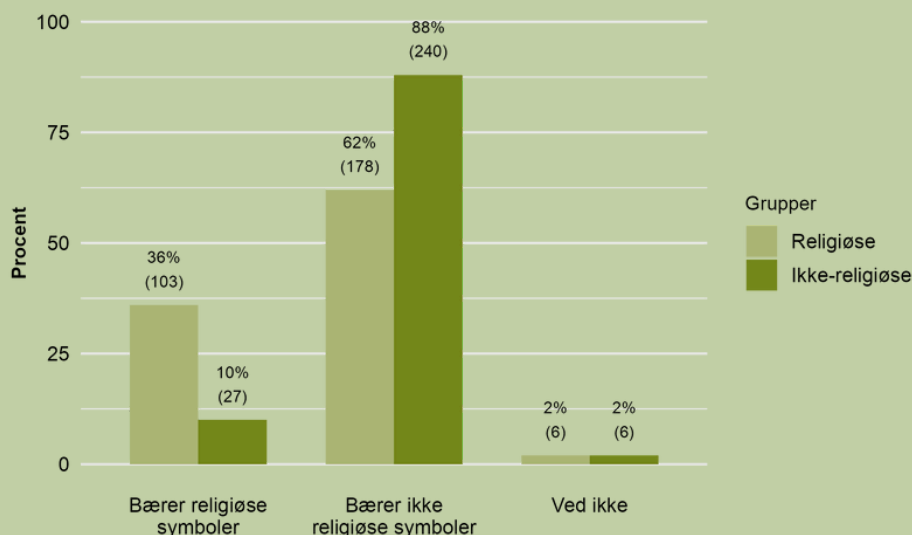
Religion og biologi: "Man føler sig til tider lidt fjollet for at være religiøs når religiøse kan blive malet som anderledes eller underlige i undervisning (...) Der er til tider en negativ diskurs om religiøse, når man i religion skal undersøge dem som et vildt og abstrakt fænomen selvom der sidder religiøse i klassen"

Lærerens forventninger: "At lærerne kigger på islam på en anden synsvinkel i forhold til eleverne med etnisk baggrund og som er muslim"

Kun få (34) elever oplever udfordringer i undervisningssammenhæng. Når eleverne bedes uddybe i hvilke fag de kan opleve udfordringer, bliver religion, biologi, samfundsfag og historie nævnt mest. I citaterne ses eksempler på, at de religiøse elever kan føle sig fremmedgjorte i undervisningen – især når troen opleves i konflikt med faglig viden (som i biologi) eller behandles som noget abstrakt og "andet" (i religion). Tro bliver svært at udtrykke, både fordi det kan opleves som pinligt eller privat, og fordi lærere og klassefællesskaber ikke altid skaber plads til det. Derudover nævnes, at religion og etnicitet mødes med forudindtagede blikke.

4.8 Religiøse symboler

Diagram 15: Bæring af religiøse symboler fordelt på religiøse og ikke-religiøse elever

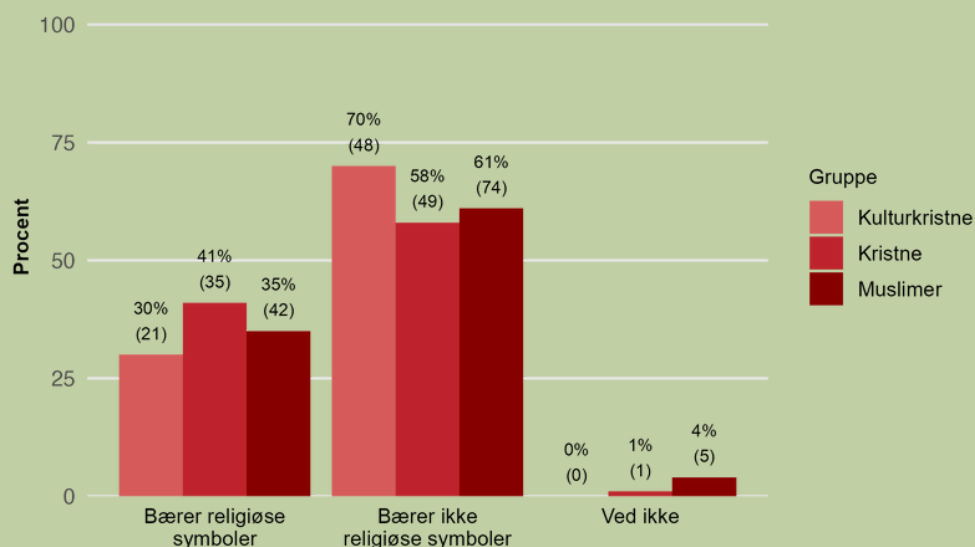
Note: n=554. Antal i parentes. Lukket spørgsmål: "Bærer du religiøse symboler?".
(Svarkategorier: Ja, Nej, Ved Ikke)

Som forventet er det primært de religiøse elever, der angiver, at de bærer religiøse symboler. Det er dog bemærkelsesværdigt, at flertallet i denne gruppe faktisk svarer nej. Kun 36% angiver, at de bærer symboler, mens 62% ikke gør. Det viser, at ydre religiøse markører ikke nødvendigvis følger med en religiøs identitet.

Mest iøjnefaldende er dog, at 10% af de ikke-religiøse elever svarer, at de bærer religiøse symboler, til trods for, at de ikke opfatter sig selv som troende. Selvom det er en mindre andel, peger det på, at religiøse symboler også kan have kulturel eller personlig betydning, uafhængigt af tro. Denne tendens hænger tæt sammen med tidligere observationer om, at grænsen mellem religiøsitet og ikke-religiøsitet ikke altid er skarp.

Besvarelsene viser dermed, hvordan religiøse udtryk og identiteter i ungdomslivet kan overlappe, blandes eller eksistere parallelt, snarere end at være klart adskilte størrelser.

Diagram 16: Bæring af religiøse symboler fordelt på de religiøse grupper

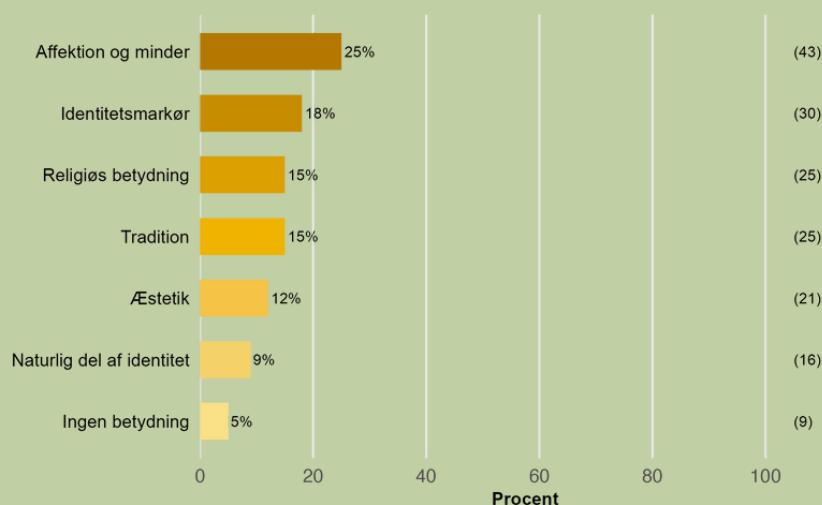

*Note: n=275. Antal i parentes. Lukket spørgsmål: "Bærer du religiøse symboler?".
(Svarkategorier: Ja, Nej, Ved Ikke).*

Blandt de religiøse grupper er det de kristne elever, der oftest bærer religiøse symboler, tæt fulgt af de muslimske elever, hvor 35 % angiver at bære symboler, og derefter de kulturkristne, hvor andelen er 30 %. Grupperne ligger således relativt tæt, hvilket indikerer, at brugen af religiøse symboler ikke nødvendigvis afhænger af graden af religiøsitet, men også af tradition og identitet.

Det er dog væsentligt at bemærke, at der er forskellige traditioner forbundet med bæring af religiøse symboler. Eksempelvis er tørklædet i islam kønsspecifikt og båret af kvinder, hvortil der ikke findes en lige så udbredt pendant til mænd. I modsætning hertil er kristne symboler som kors og dagmarkors mere universielle og uden faste regler for, hvem der bærer dem. Det kan have betydning for, hvordan og hvornår symbolerne anvendes, og i hvilket omfang de opleves som et personligt valg frem for en religiøs forpligtelse.

Diagram 17: Fordeling af koder i betydningen af religiøse symboler for elever, der bærer religiøse symboler

Note: n=169. Kodning af det åbne spørgsmål: "Hvilken betydning har symbolerne for dig?" (Svarmulighed: Fritekst). Se kodekategori og beskrivelse i Bilag B.

De fleste elever tillægger religiøse symboler personlig betydning, men på meget forskellige måder. Den største gruppe (25%) forbinder symbolerne med affektion og minder – som følelsesmæssige objekter knyttet til familie, arv eller livsbegivenheder. Det viser, at symboler ofte har større emotionel end teologisk værdi.

Dernæst bruger mange (18%) symbolerne som identitetsmarkører, især tørklæder og kors, hvor de fungerer som synlige tegn på tro og tilhørsforhold i det offentlige rum. Det peger på symbolers rolle i at kommunikere identitet og skabe fællesskab.

Derudover fremhæves både religiøs betydning og tradition (15% hver), hvilket viser, at symboler både bruges som udtryk for aktiv tro og som kulturel praksis. En mindre gruppe (12%) bærer symboler af æstetiske grunde, og enkelte (5%) tillægger dem ingen særlig betydning.

Samlet set understreger svarene, at religiøse symboler blandt unge har mange funktioner. De bruges ikke kun som trosudtryk, men også som personlige og symbolske markører, der viser noget om elevens identitet, tilhørsforhold og ståsted.

Tabel 7: Kodeoverblik og citater over religiøse symboliers betydning for de, der bærer dem

Kodekategori	Citateksempel	Antal
Affektion og minder	<i>"Går med kors om halsen, og det er igen fordi jeg føler mig tættere på dem jeg har mistet, men også en påmindelse om at jeg nok skal komme gennem hvad jeg går igennem"</i> <i>"Jeg bærer religiøse symboler i form af smykker. Det handler nok i bund grund ikke så meget om religion, men nærmere og affektionsværdi ift. at nogle er arvesmykker og at jeg synes de er flotte"</i>	43
Identitetsmarkør	<i>"Jeg har tørklæde på. En af de ting jeg elsker ved tørklæde, er at jeg selv styre hvad andre må se af mig. Jeg bærer det med stolthed, fordi alle omkring mig ved hvilken religion jeg symboliserer, og det elsker jeg. Det er en slags befrielse at gå i mod samfundets normer, selvom fordommene kan påvirke en"</i> <i>"Det er en måde at vise andre som også er kristne at jeg også er, det er en måde at vise min tro og at jeg ikke skammer mig over den"</i>	30
Religiøs betydning	<i>"Jeg har et halskæde med et kors. Det er ikke noget jeg lægger meget i men mere en påmindelse om at jeg er heldig at være blevet frelst"</i> <i>"Jeg er selv lidt en blanding af ny-ateist og ateist (...) men nogle gange når jeg synger i kirke (Jeg er kirkesanger) kigger jeg nogle gange også på mit kors, eller min farfars vielsesring, som jeg går med. Og så tør jeg nogle gange stadig håbe på, at Gud reder mig."</i>	25
Tradition	<i>"Jeg har en thors hammer kæde på. Dette er dog ikke fordi jeg er asetroende. men fordi at Nordisk mytologi fyldte meget for mig mindre. Derudover er det en tradition i min familie"</i> <i>"Ikke noget, men forbinder bare mit sølv Dagmarkors med min konfirmation og noget dansk. skænker ikke det religiøse en tanke"</i>	25

Æstetik	<i>"Ikke nogen speciel betydning - jeg har fatimas hånd, fordi jeg synes den er pæn"</i> <i>"Det bruges blot til udsmykning, da jeg ikke tror på det"</i>	21
Naturlig del af identitet	<i>"Jeg går med tørklæde, så betydningen er stor"</i> <i>"En del af min identitet"</i>	16
Ingen betydning	<i>"Jeg har ikke en særlig tæt knytning til dem, tror mere det er tradition og pænt. Jeg tænker ikke over det"</i> <i>"Jeg bærer det mest pga. udseendet, ikke pga. af den religiøse betydning"</i>	9

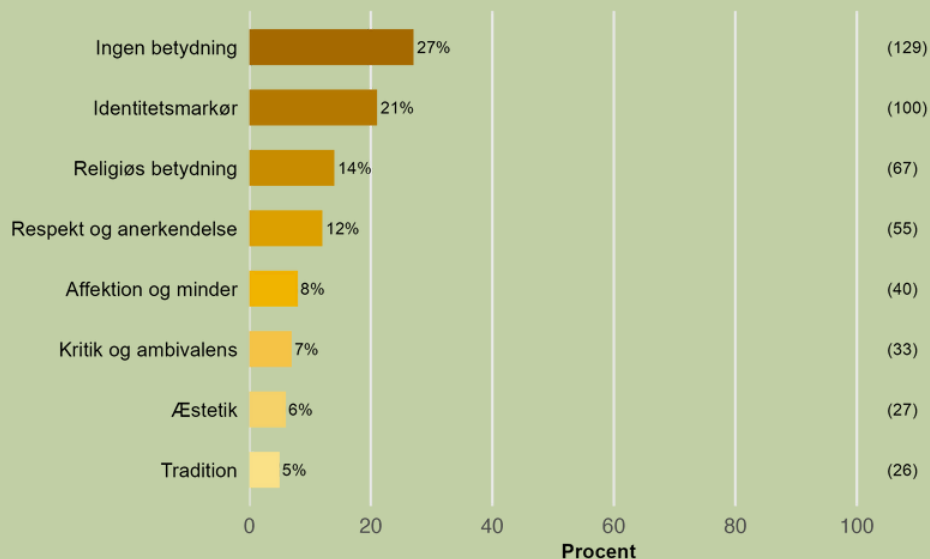
Antal besvarelser i hver kode. Kodekategorier til kodning af det åbne spørgsmål: "Hvilken betydning har symbolerne for dig?" (Svarmulighed: Fritekst)

Elevernes egne beskrivelser viser også tydeligt, at religiøse symboler ikke nødvendigvis bæres som udtryk for aktiv tro. Tværtimod angiver mange, at symbolerne primært har personlig, emotionel eller kulturel betydning. De forbindes med familiære relationer, minder eller traditioner, såsom arvesmykker eller konfirmationsgaver, snarere end med teologisk indhold. Det viser, at symbolerne i mange tilfælde fungerer som bærere af kulturel religion, hvor tro er erstattet eller ledsaget af følelsesmæssig og social betydning.

Samtidig fremstår symbolerne som identitetsmarkører, særligt for elever, der aktivt ønsker at signalere deres tilhørsforhold i det offentlige rum. Tørklædet nævnes eksempelvis som en måde at tage kontrol over, hvordan man ses og forstås af andre. Både som en religiøs handling og som en form for modstand mod dominerende normer. Korset nævnes også som noget, der viser, at man ikke skammer sig over sin tro, og som kan starte samtaler. Her bliver symbolerne ikke bare private genstande, men sociale og synlige tegn på, hvem man er og hvem man vælger at være.

Samtidig fortæller flere elever, at symbolerne ikke har nogen særlig betydning for dem. De bæres, fordi de er flotte, passer til et outfit, eller fordi de har affektionsværdi, men uden religiøs refleksion. Dette viser, at religiøse symboler i ungdomskulturen ikke entydigt signalerer tro, men kan have mange lag af betydning eller ingen. De kan være trostegn, kulturelle vaner, pyntegenstande og identitetsudtryk på samme tid.

Diagram 18: Fordeling af koder i betydningen af religiøse symboler for elever, der ikke selv bærer religiøse symboler

Note: n=477. Kodning af det åbne spørgsmål: "Hvad betyder religiøse symboler for dig, selvom du ikke bærer dem?" (Svarmulighed: Fritekst). Se kodekategorier og beskrivelser i Bilag B.

Blandt elever, der ikke selv bærer religiøse symboler, angiver størstedelen (27%) direkte, at symbolerne ikke har en særlig betydning - eller ikke en betydning de har reflekteret over. Eleverne, der ikke selv bærer religiøse symboler, forholder sig dermed i højere grad neutralt. Symbolerne opfattes muligvis som irrelevante.

Samtidig udtrykker mange (21%) en tydelig forståelse af symboler som identitetsmarkører. De ses som synlige tegn på tro, holdninger og tilhørsforhold, der både kan skabe fællesskab og forstærke sociale skel. Det spejler bærende elevers egne oplevelser, hvor symboler bruges bevidst til at signalere tro og værdier i det offentlige rum.

Andre nævner religiøs betydning (14%), respekt (12%), eller affektion og tradition, ofte rettet mod symbolers betydning for andre. En mindre gruppe udtrykker kritik eller ambivalens (7%), især i relation til normer, religionens rolle i samfundet eller symbolernes politiske implikationer.

Sammenlignet med symbolbærende elever ses her et tydeligt skel. Hvor symboler for elever, der bærer symboler, er dybt personlige, opleves de for ikke-bærerne elever primært udefra som kulturelle, sociale eller æstetiske fænomener. Det viser, hvordan symboler både kan rumme og overskride religiøs betydning. Alt efter perspektiv.

Tabel 8: Kodeoverblik og citater over religiøse symbolers betydning for de, der ikke bærer dem

Kodekategori	Citaterksempel	Antal
Ingen betydning	<i>"Helt ærligt er jeg ret ligeglad med de religiøse symboler. Jeg synes at det er fint at de er der til dem der har brug for dem og bliver ikke påvirket af at der er en der sidder med et kors eller en halvmåne osv. som smykke eller på trøjen eller noget helt tredje. Lad dog bare folk hygge sig med det!"</i> <i>"Altså i Islam så har vi ikke religiøse symboler som sådan, så det betyder ik ret meget for mig"</i>	129
Identitetsmarkør	<i>"En form for at udtrykke sine holdninger"</i> <i>"Religiøse symboler betyder meget, da det typisk er gennem disse at man kan møde andre med samme religion. Derudover er disse symboler med til at vise at man er en del af et religiøst fællesskab"</i>	100
Religiøs betydning	<i>"Det er en måde at have troen helt tæt på, og blive mindet om at gud er ved ens side"</i> <i>"Jeg ser det som noget smukt og vigtigt at vise hvad man tror på, og igennem symbolerne føle at man altid har sin religion tæt på sig. Da jeg var yngre gik jeg selv meget med et kors, hvor fadervor stod bag på, da jeg synes at det var et flot smykke, men også fordi jeg var mere religiøs dengang"</i>	67
Respekt og anerkendelse	<i>"Religiøse symboler er selvfølgelig en vigtig påklædning for folk der er religiøse, og det respekterer jeg. Jeg ville nok ikke bære religiøse symboler selvom jeg blev religiøs, da jeg ikke føler, at det er det der gør dig tættere med gud"</i> <i>"De betyder ikke det store for mig, personligt. Men jeg respekterer, at de har en betydning/værdi for nogle mennesker. Derfor ville jeg f.eks. ikke selv gå med en halskæde med et kors, da det ville føles forkert"</i>	55

Affektion og minder	<i>"Selvom jeg ikke bærer dem har jeg stadig et dagmarkors som har en stor affektionsværdi for mig. Derudover betyder symbolerne ikke det store"</i> <i>"Det kan være en tryghedsfaktor"</i>	40
Kritik og ambivalens	<i>"(...) Jeg tror religiøse symboler har mistet meget "respekt" over de sidste 10 år i hvertfald mest i kristendommen da mange går med kors i uden egentlig at være sådan rigtig kristen"</i> <i>"Personligt har de ingen betydning. Jeg ser det mere som et symbol på det der er galt i verden. Religion er lidt som en sygdom der tåger sindet og hæmmer rationalitet"</i>	33
Æstetisk betydning	<i>"Jeg synes mange religiøse symboler er smukke og fine, men jeg har ikke lyst til at bære dem, da nogle finder det kontroversielt, når man ikke selv er tilhænger af nogen religion"</i> <i>"De betyder ikke noget, jeg bærer ikke religiøse symboler fordi de er religiøse, kan godt bære religiøse symboler fordi de er flotte"</i>	27
Tradition	<i>"De kristne symboler er vel en del af dansk kultur, så jeg forbinder det med højtider, især julen. De har dog ikke stor betydning for mig i min hverdag"</i> <i>"Religiøse symboler betyder ikke nødvendigvis, at man er religiøs. Fordi kristendom er en integreret del af det danske samfund, er det jo ofte, at man har fået eks. en halskæde med et kors af sin familie. I det tilfælde kan det, at man bære den lige så godt have at gøre med ens relation til familie (eller at man bare synes det er flot), som at man er religiøs. Det betyder nok i virkeligheden ikke så meget for mig for at være helt ærlig"</i>	26

Antal besvarelser i hver kode. Kodekategorier til kodning af det åbne spørgsmål: "Hvad betyder religiøse symboler for dig, selvom du ikke bærer dem?" (Svarmulighed: Fritekst)

Selvom eleverne ikke selv bærer religiøse symboler, rummer deres besvarelser et højt refleksionsniveau og en tydelig bevidsthed om symbolernes betydning – både personligt, socialt og kulturelt. Flere af dem er selv religiøse, men vælger alligevel ikke at udtrykke deres tro gennem symboler. Det i sig selv peger på, at symbolbrug ikke nødvendigvis er et målestok for religiøsitet, men et bevidst identitetsvalg.

Symboler som identitetsmarkører fylder markant i besvarelserne. Eleverne beskriver symboler som måder at vise tilhørsforhold, værdier og fællesskab, og er samtidig bevidste om, at denne synlighed kan medføre både anerkendelse og eksklusion. Det er tydeligt, at symbolerne ses som noget mere end pynt. De fungerer som sociale tegn, der sender signaler til omverdenen om, hvem man er, eller ønsker at være. Denne funktion anerkendes også af elever, der ikke selv bruger symbolerne. Både med respekt og en vis forsigtighed.

Interessant er, at nogle af eleverne nævner, at symbolerne skal have betydning, hvis man vælger at bære dem. Både religiøse og ikke-religiøse elever udtrykker kritik af symbolbrug, der ikke ledsages af tro eller refleksion. Især kors båret af personer uden kristen tilknytning. Her opstår en interessant spænding. Selvom mange respekterer andres brug af symboler, er der også et behov for autenticitet og en forventning om, at symbolerne skal afspejle en indre overbevisning og ikke blot være mode eller vane.

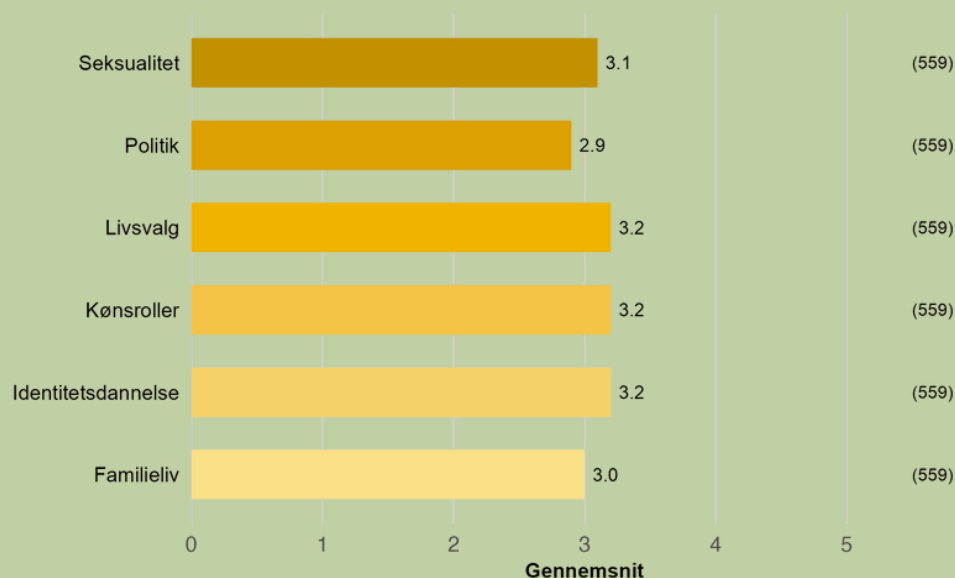
Religiøs betydning og affektion nævnes også. Især i form af gamle smykker, symbolske gaver eller tidligere trosforhold – men ofte adskilt fra nutidig praksis. Flere svar rummer varme, nostalgi eller tryghed forbundet med symbolerne, men ikke nødvendigvis et aktivt trosengagement. Dette afspejler en kulturel religiøs forståelse, hvor symboler kan have personlig eller historisk værdi uden at være teologisk funderet.

Det er desuden bemærkelsesværdigt, at kun få elever udtrykker hård kritik af religiøse symboler ud fra fx politiske eller samfundsbaseerede synspunkter. Der er ganske vist enkelte, der problematiserer religionens rolle i det offentlige rum eller kobler symboler til undertrykkelse, men langt de fleste svar er præget af inklusion, respekt og nuanceret refleksion. Også fra elever, der slet ikke tillægger symbolerne nogen personlig værdi.

Endelig er det værd at fremhæve, at mange af disse elever, på trods af ikke selv at bære symboler, skriver længere og mere refleksive besvarelser end nogle af dem, der gør. Det vidner om, at religiøse symboler, selv uden at være en del af elevens egen praksis, stadig vækker tanke, stillingtagen og social bevidsthed.

5.1 Religions påvirkning af emner

Diagram 19: Gennemsnitlig vurdering af religioners påvirkning på emner (1-5)

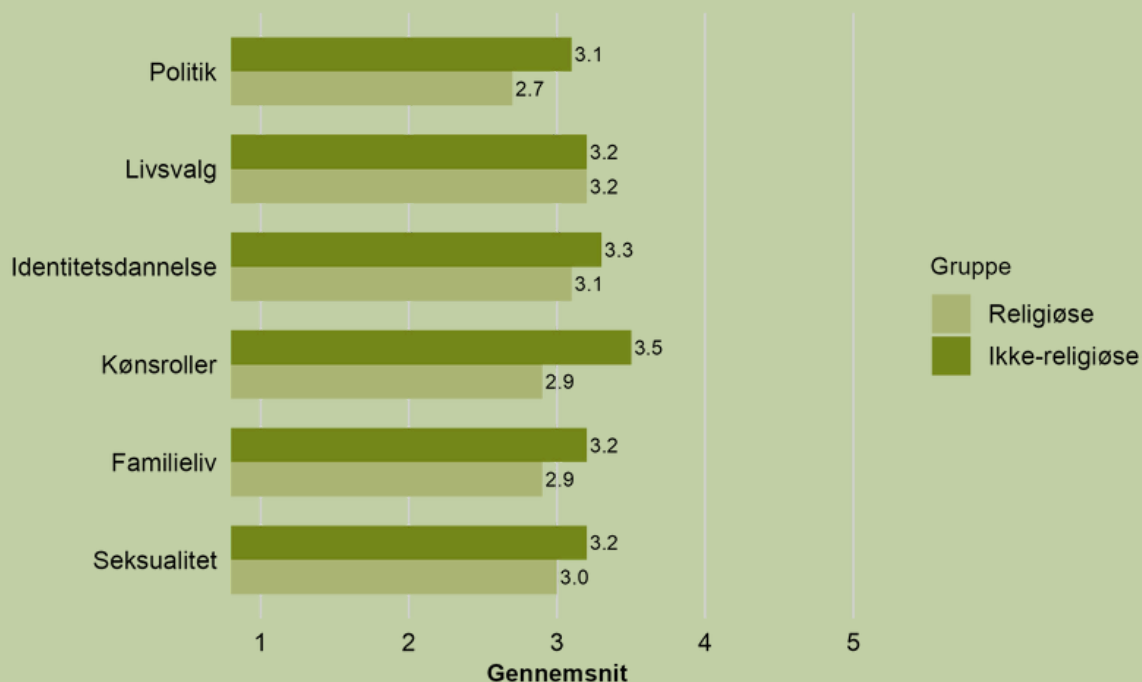

Note: n=559. Lukket spørgsmål: "I hvilken grad oplever du, at religion påvirker følgende emner?" Emner: Seksualitet, Politik, Livsvalg, Kønsroller, Identitetsdannelse, Familieliv. (Svarkategorier: Slet ikke (1), I ringe grad (2), Hverken/eller (3), I nogen grad (4) og I høj grad (5)).

Ved at spørge ind til elevernes oplevelse af religionens påvirkning på bestemte emner, gives en mulig pejling af, hvilke områder, der muligvis kan opleves som kontroversielle i forbindelse med religion. Når eleverne bliver spurgt, om religion påvirker bestemte områder af livet, afspejler deres svar både deres personlige erfaringer med tro og deres mere generelle forestillinger om religionens rolle. Generelt vurderer eleverne, at religion har en vis indflydelse på alle de nævnte emner, men ingen områder skiller sig markant ud – de fleste vurderinger ligger omkring middelværdien (3).

Dog ses en anelse tydeligere tendens i forhold til livsvalg, kønsroller og identitetsdannelse, som vurderes til at være mere påvirket af religion end eksempelvis politiske holdninger. Det antyder, at religion primært forstås som noget, der former personlige og sociale forhold – snarere end samfunds- og magtstrukturer. Det siger samtidig noget om, hvordan religion indgår i unges forståelse af det personlige livsrum, mere end i det politiske offentlige rum.

Diagram 20: Gennemsnitlig vurdering af religioners påvirkning på emner fordelt på religiøse og ikke-religiøse elever (1-5)

Note: n=559. Lukket spørgsmål: "I hvilken grad oplever du, at religion påvirker følgende emner?"
Emner: Seksualitet, Politik, Livsvalg, Kønsroller, Identitetsdannelse, Familieliv.
(Svarkategorier: Slet ikke (1), I ringe grad (2), Hverken/eller (3), I nogen grad (4) og I høj grad (5)).

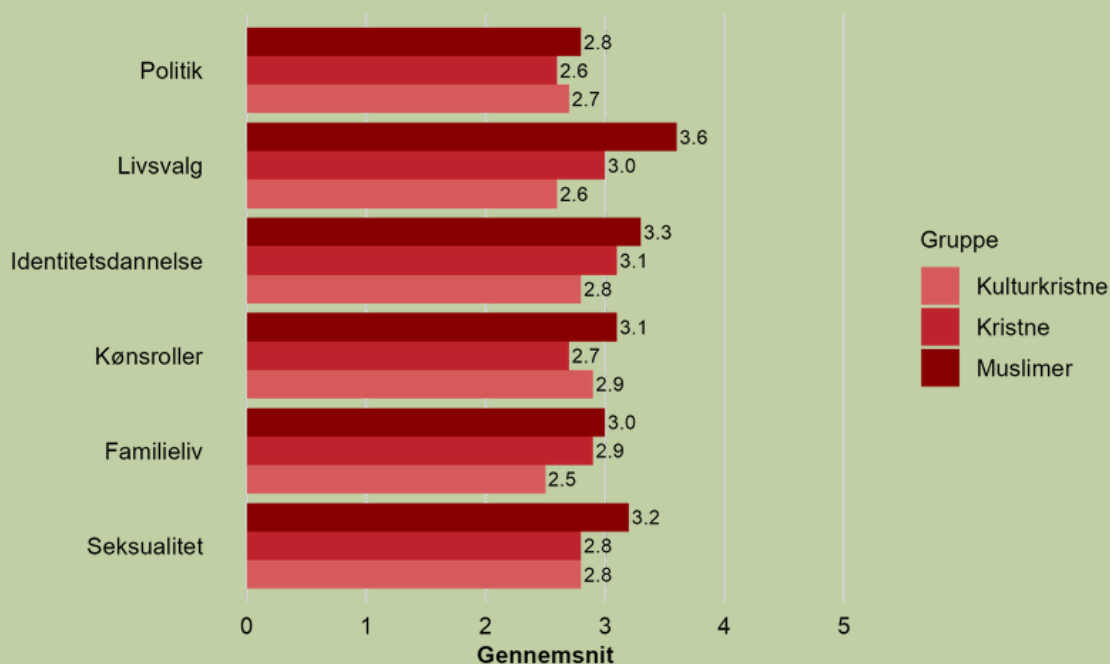
Når vi dykker ned i forskellene mellem de religiøse og de ikke-religiøse elever, viser analysen, at de ikke-religiøse i gennemsnit vurderer, at religion påvirker samtlige emner i højere grad end de religiøse elever selv mener.

Dette er bemærkelsesværdigt, fordi de ikke-religiøse elever ikke taler ud fra egen praksis, men fra deres forestilling om, hvor stor betydning religion har i samfundet og for andre mennesker.

De ikke-religiøse forventer, at religion har en større indflydelse på de nævnte emner, end de religiøse elever oplever, at deres egen tro faktisk har. Særligt kønsroller og identitetsdannelse. Forklaringen her kan muligvis både tilskrives, at de ikke-religiøse elever baserer deres vurdering på medie billeder eller offentlige debatter, hvor religion ofte fremhæves som konfliktfelt. Derudover kan de religiøse elever også undervurdere egne dagligdagspraksisser, moral og værdier, fordi de opfattes som selvfølgelige snarere end religiøse.

Svarene peger på en central forklaring på, hvorfor religion kan opfattes som kontroversielt, da her netop er forskellige opfattelser af religionens påvirkning på vigtige emner og livsområder.

Diagram 21: Gennemsnitlig vurdering af religioners påvirkning på emner fordelt på religiøse grupper (1-5)

Note: n=559. Lukket spørgsmål: "I hvilken grad oplever du, at religion påvirker følgende emner?" Emner: Seksualitet, Politik, Livsvalg, Kønsroller, Identitetsdannelse, Familieliv. (Svarkategorier: Slet ikke (1), I ringe grad (2), Hverken/eller (3), I nogen grad (4) og I høj grad (5)).

Der ses større forskelle mellem de religiøse grupper i vurderingen af, hvor meget religion påvirker forskellige livsområder. Kulturkristne vurderer generelt religionens indflydelse lavere end både kristne og muslimske elever, hvilket stemmer overens med deres mere symbolske eller kulturelle tilknytning til religion.

Muslimske elever skiller sig markant ud ved at tilskrive religion en større betydning, især i forhold til livsvalg og seksualitet, hvor religion forstås som en normgivende kraft. Her bliver religion ikke blot en trosretning, men en aktiv del af den enkeltes livsverden. Altså den måde, individet orienterer sig i og forstår sin omverden ud fra egne erfaringer, værdier og tilhørsforhold.

Både kristne og muslimske elever vurderer desuden, at religion i nogen grad påvirker identitetsdannelsen, hvilket vidner om, at tro for mange elever fungerer som en form for værdipåvirkning. Religion bidrager ikke blot til konkrete valg eller regler, men også til dybere selvforståelse og til, hvordan man navigerer i ungdomslivets sociale og moralske landskab.

5. OPLÆG TIL VIDERE ARBEJDE I UNDERVISNINGEN

Et dialogværktøj

Undersøgelsen kortlægger elevernes religiøsitet og religionens betydning for fællesskabet i gymnasiet gennem en spørgeskemaundersøgelse. Besvarelserne er dermed formet af spørgsmål og svarkategorier, der er baseret på lærernes og undersøgerens egen forestillinger og forventninger. Ud over at give et indblik i elevernes religiøsitet fungerer kortlægningen derfor som et oplagt dialogværktøj. Spørgsmål og diagrammer kan inddrages i undervisningen for at invitere til refleksion og samtale: Genkender eleverne sig selv i resultaterne? Er de overraskede? Og hvordan forholder de sig til de begreber og antagelser, undersøgelsen bygger på?

Derudover peger undersøgelsen på muligheder for videre arbejde med følgende temaer i gymnasieskolen rammer:

1. Ikke-religion og kulturreligion: Begreber og erfaringer

Undersøgelsen viser, at mange elever befinder sig i gråzoner mellem religiøs og ikke-religiøs identitet, eksempelvis ved at deltage i traditioner eller bære symboler uden at identificere sig som troende. Det peger på behovet for undervisningsmateriale, der udfordrer dikotomien religiøs/ikke-religiøs og i stedet introducerer begreber som kulturreligion, sekularitet og livstolkning. Eleverne kan arbejde med begrebsafklaring, cases og egne erfaringer for at nuancere deres religionsforståelse.

2. Religiøsitet og identitet: Fokus på minoritetsoplevelser

Undersøgelsen viser, at religion har forskellig betydning for forskellige elevgrupper, og at især minoritetselever oplever religion som en central del af deres identitet. Dette er ofte koblet til sociale udfordringer og oplevelser af udenforskab. Undervisningen kan derfor lægge op til drøftelser af, hvordan religiøsitet former identitet, og hvordan dette varierer på tværs af grupper. Det kan styrke elevernes forståelse for både egne og andres livsverdener og bidrage til et inkluderende fællesskab.

3. Levede liv og repræsentation: Nedbrydning af forestillinger

Undersøgelsen peger på, at ikke-religiøse elever ofte har stærkere forventninger til religionens indflydelse på samfund og holdninger, end de religiøse selv giver udtryk for. For at nuancere disse forestillinger kan undervisningen tage udgangspunkt i personlige fortællinger, interviews, dokumentarer og litterære kilder, der viser de levede liv bag etiketterne. Det giver eleverne mulighed for at arbejde med kildekritik, empati og repræsentation som dannelsesmæssige mål.

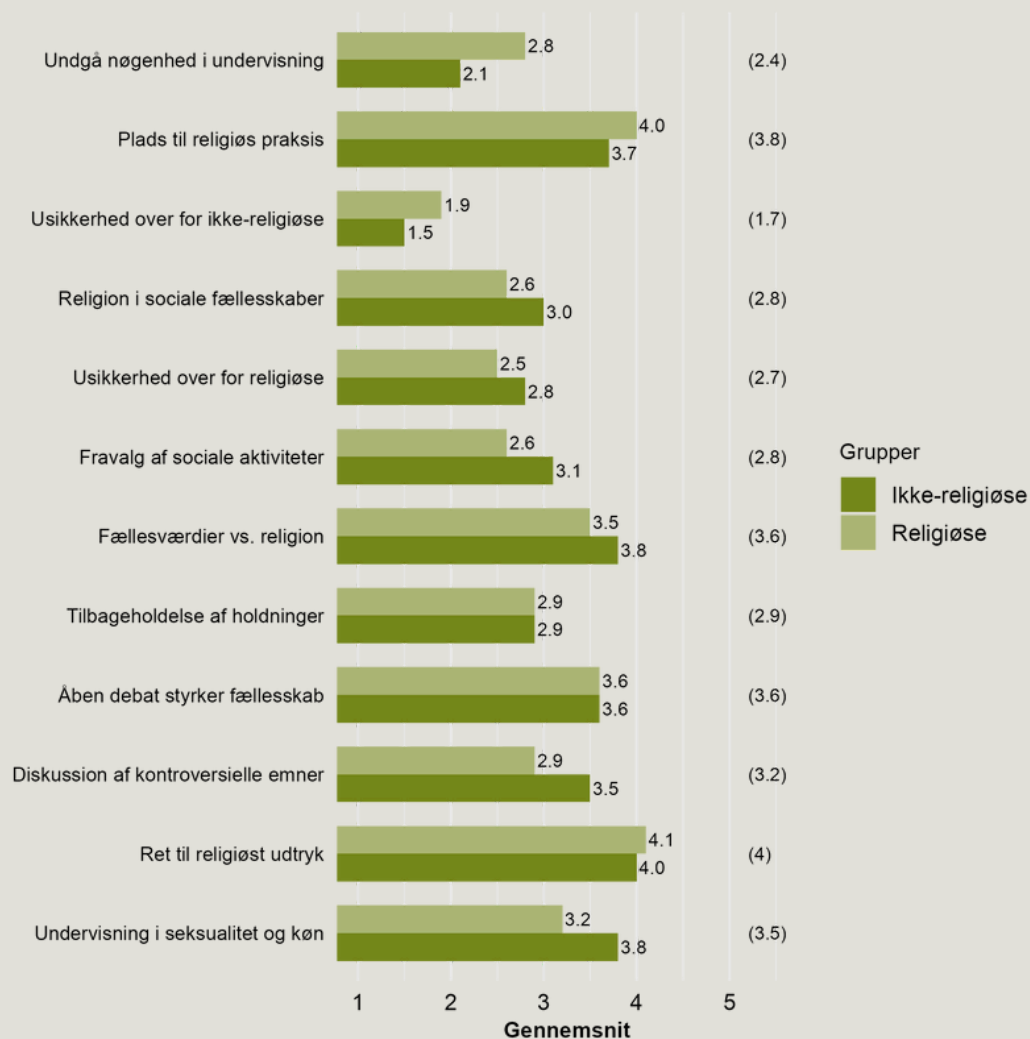
6. BILAG

BILAG A: Diagrammer og kommentarer til elevernes holdninger til udsagn, nedtoning af religiøse holdninger, samt kulturelle forestillinger

Tabel 1A: Overblik over udsagn til spørgsmålet: "Hvor enig er du i følgende udsagn?", samt forkortelser til diagrammer.

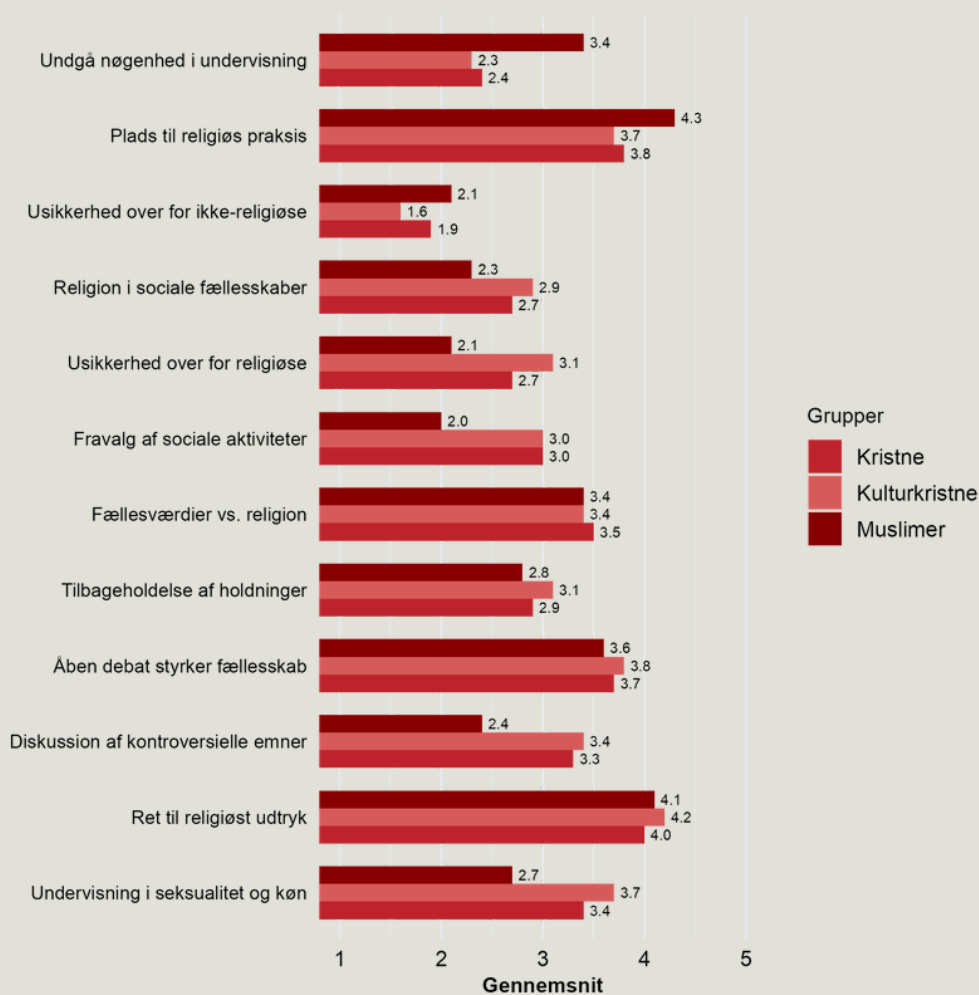
Udsagn i undersøgelsen	Forkortelse
<i>"Nøgenhed bør undgås i undervisningen, da det kan virke stødende eller upassende"</i>	Undgå nøgenhed i undervisning
<i>"Der bør være plads til at praktisere sin religiøsitet på gymnasiet"</i>	Plads til religiøs praksis
<i>"Jeg føler mig nogle gange usikker på, hvordan jeg bør forholde mig til klassekammerater, der ikke har en religiøs overbevisning"</i>	Usikkerhed over for ikke-religiøse
<i>"Jeg synes, det kan være anstrengende, når religion fylder meget i sociale fællesskaber på gymnasiet"</i>	Religion i sociale fællesskaber
<i>"Jeg føler mig nogle gange usikker på, hvordan jeg bør forholde mig til klassekammerater, der har meget stærke religiøse overbevisninger"</i>	Usikkerhed over for religiøse
<i>"Det er problematisk, hvis nogle elever ikke deltager i sociale aktiviteter af religiøse årsager"</i>	Fravalg af sociale aktiviteter
<i>"Det er vigtigt, at fællesskabet i gymnasiet bygger på fællesværdier frem for individuelle religiøse eller kulturelle forskelle"</i>	Fællesværdier vs. religion
<i>"Jeg holder nogle gange mine holdninger for mig selv, fordi jeg er bange for at støde eller krænke andre"</i>	Tilbageholdelse af holdninger
<i>"Det styrker fællesskabet, når elever med meget forskellige værdier og religiøse overbevisninger diskuterer deres synspunkter åbent"</i>	Åben debat styrker fællesskab
<i>"Kontroversielle handlinger som Muhammed-tegninger og koranafbrændinger bør vises og diskuteres i undervisningen"</i>	Diskussion af kontroversielle emner
<i>"På et gymnasium er det vigtigt, at alle kan udtrykke deres religiøse overbevisning – også selvom det kan skabe uenigheder"</i>	Ret til religiøst udtryk
<i>"Gymnasiet bør undervise i kønsidentitet og seksualitet"</i>	Undervisning i seksualitet og køn

Diagram 1A: Gennemsnitlig vurdering af udsagn fordelt på religiøse og ikke-religiøse elever

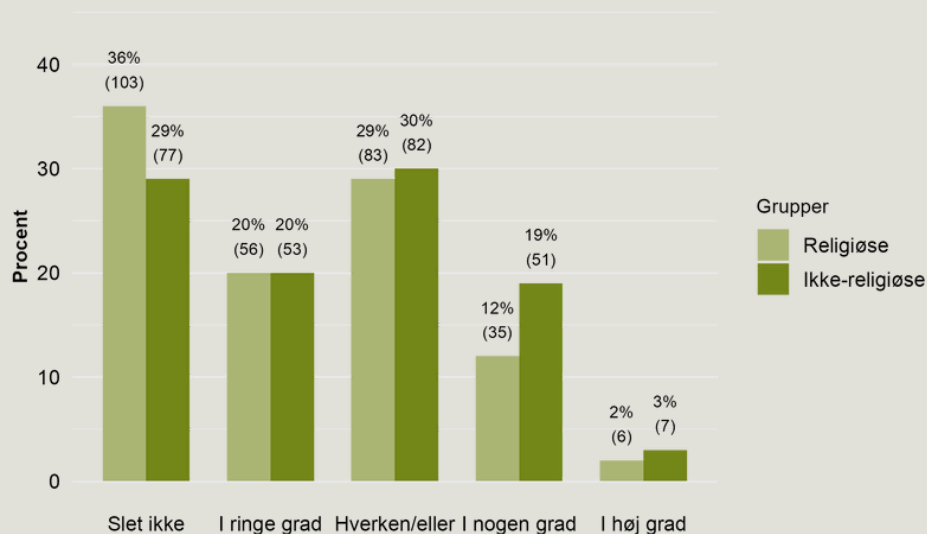
Note: n=554. Gennemsnittet for alle elevbesvarelser i parentes. Lukket spørgsmål: "Hvor enig er du i følgende udsagn?". Udsagn: Se bilag. (Svarkategorier: Slet ikke (1), I ringe grad (2), Hverken/eller (3), I nogen grad (4) og I høj grad (5)).

Diagram 2A: Gennemsnitlig vurdering af udsagn fordelt på religiøse grupper (1-5)

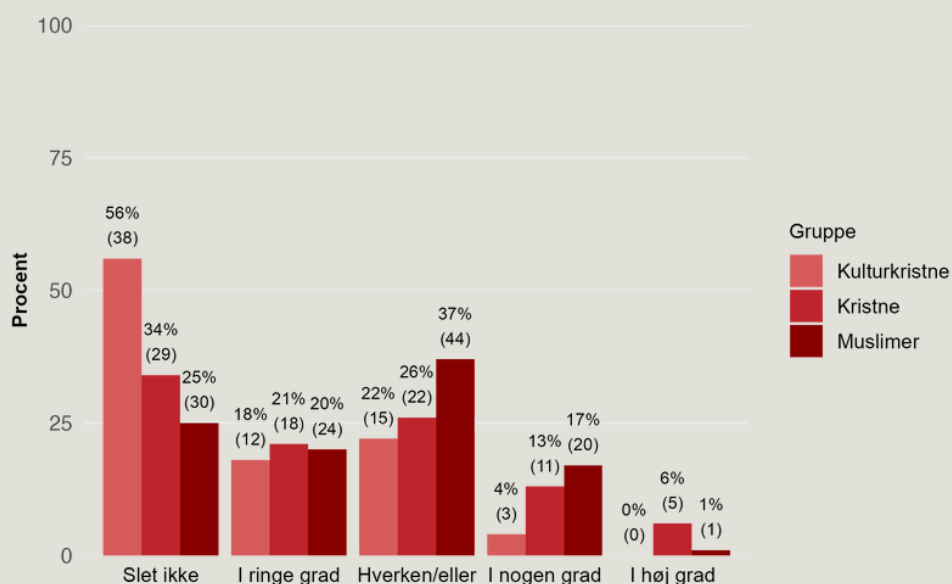
Note: Lukket spørgsmål: "Hvor enig er du i følgende udsagn?". Udsagn: Se bilag. (Svarkategorier: Slet ikke (1), I ringe grad (2), Hverken/eller (3), I nogen grad (4) og I høj grad (5)).

Diagram 3A: Nedtoning af egne holdninger fordelt på religiøse og ikke-religiøse elever

Note: n=553. Antal besvarelser i parentes. Lukket spørgsmål: "Nedtoner du dine religiøse holdninger?" og "Nedtoner du dine holdninger til religion?". (Svarkategorier: Slet ikke, I ringe grad, Hverken/eller, I nogen grad eller I høj grad).

Diagram 4A: Nedtoning af egne holdninger fordelt på religiøse grupper

Note: n=283. Antal besvarelser i parentes. Lukket spørgsmål: "Nedtoner du dine religiøse holdninger?" og "Nedtoner du dine holdninger til religion?". (Svarkategorier: Slet ikke, I ringe grad, Hverken/eller, I nogen grad eller I høj grad).

Tabel 2A: Kodeoverblik over, hvilke holdninger eleverne nedtoner

Kodekategori	Citateksempel	Antal
Religionskritik og ateisme	<i>"(...) i realiteten så er jeg af den holdning at verdenen ville være langt bedre stillet hvis vi lod være med at lade os selv styre af en forældet bog"</i> <i>"At jeg hader hvor meget religion bliver brugt som den eneste grund til at man burde være en god person. Jeg hader hvordan at det bliver brugt som en undskyldning til at gøre forfærdelig ting"</i>	26
Selvcensur og social tilpasning	<i>"Nogle gange frastøder religion mig lidt. Og ser måske lidt ned på folk der har brug for at tro på noget, der i min mening er lidt ukonkret og manipulerende. Den holdning nedtoner jeg nok hvis jeg møder meget religiøse folk"</i> <i>"Jeg nedtoner hvor religiøs jeg er da jeg ikke syntes der skal puttes et bestemt kasse på mig og jeg gerne vil ses som en person som ikke bliver påvirket af højere magter"</i>	24
Identitet og politik	<i>"Jeg synes at religion er fjollet, fordi folk bruger old gamle argumenter som begrundelse for undertrykkelse af kvinder, transkønnede og homoseksuelle. Derudover synes jeg ikke at man bør være religiøs for at udvise næstekærlighed/bamhjertighed, det burde jo komme helt af sig selv..."</i> <i>"Mine holdninger om f.eks seksuel orientering"</i>	15
Islam	<i>"Fx at islam ofte kan være alt overskyggende for dem der tror på det og derfor udelukker sig selv fra fællesskabet og det synes jeg er ærgerligt, men jeg kan ikke sige noget til dem fordi det er jo deres religion og jeg er næsten bange for at de kommer til at se mig som dum hvis jeg ikke forstår det"</i> <i>"Jeg vil nok mene, at jeg nedtoner nogle holdninger til andre religioner (særligt islam) og deres betydning for det danske samfund"</i>	15
Personlig tro og religiøsitet	<i>"Alle. Mit syn på livet som kristen og hvad jesus betyder for mig"</i> <i>"Budskabet og troen på at Gud elsker alle og mine meninger om at kristen tro kan hjælpe dem der føler sig fortvivlet. Jeg er bange for at blive stemplet som jehovas vidne eller noget hvis jeg inviterer folk ind i min tro"</i>	7

Antal besvarelser under hver kode. Kodeoverblik for det åbne spørgsmål: "Hvilke holdninger nedtoner du? Kom med eksempler." Se Bilag B for kodebeskrivelser.

Tabel 3A: Kodekategorier til kodning af elvernes associationer til de religiøse grupper kristne, jøder og muslimer

Kodekategori	Beskrivelse
Neutrale associationer	Deskriptive, forklarende eller konkrete associationer, der ikke har en bestemt diskurs. Navne på steder, symboler, personer, ritualer eller handlinger uden vurdering. <i>Eksempel: moské, kors, tørklæde, bøn</i>
Positive personlige egenskaber	Positive eller rosende karaktertræk – beskrivelser, der fremhæver positive diskurser, forventninger og egenskaber <i>Eksempel: Respektfuld, sød, hjælpsom</i>
Negative personlige egenskaber	Kritiske eller generaliserende træk - negative diskurser, vurderinger, fordomme og stereotypiseringer <i>Eksempel: Naiv, ekstremistisk, hjernevasket</i>
Emotionelle og eksistentielle associationer	Følelser og mening. Ord der handler om indre tilstande, spiritualitet eller livets store spørgsmål <i>Eksempel: Håb, tryghed, mening, kærlighed</i>
Konfliktfyldte og kritiske associationer	Uenighed eller modstand. Ord der udtrykker afstand, problemer, kritik af gruppen eller samfundets relation til den. <i>Eksempel: terror, radikalisering, kvindeundertrykkelse, krig</i>

Beregning af kulturel fremtræden

Den *kulturelle salience* betegner, hvor fremtrædende en bestemt association er i en gruppe. Det handler ikke kun om, hvor mange der nævner noget, men også hvornår hurtigt det nævnes. En association, der både nævnes af mange og nævnes tidligt, vurderes som mere kulturelt betydningsfuld. Dette viser, hvilke forestillinger eller billeder der først træder frem, når elever hører bestemte religiøse betegnelser, og dermed hvilke elementer, der følger mest i elevernes kollektive forståelse.

Figur 1A: Kulturel sammenhæng mellem associationer til kristne, jøder og muslimer

Note: Baseret på åbne spørgsmål. Viser de første ord, der nævnes, når deltagerne hører ordet "kristen", "jøde" og "muslim". Figuren viser beregnet kulturel salience (Smith's S-værdi), som måler både hyppighed og rækkefølge. Værdierne ligger mellem 0,0 og 1,0 — jo tættere på 1, desto mere kulturelt fremtrædende er associationen.

Tabel 9: Eksempler på associationer nævnt i forbindelse med kristen, jøde og muslim, fordelt på kodekategorierne

Kodekategori	Kristen	Jøde	Muslim
Neutrale associationer	<i>Traditioner, kirke, præst</i>	<i>Kalot, Holocaust, Palæstina, Israel</i>	<i>Moske, tørklæde, svinekød</i>
Positive personlige egenskaber	<i>Kærlige, åbne, milde</i>	<i>Offer, fornuftige, arbejdsomme</i>	<i>Søde, misforstået, pæne</i>
Negative personlige egenskaber	<i>Ekstreme, konservative, overtroiske</i>	<i>Næse, rige, rotter</i>	<i>Ekstremister, voldelige, aggressive</i>
Emotionelle og eksistentielle associationer	<i>Næstekærlighed, fred</i>	<i>Tryghedssøgende, næstekærlighed</i>	<i>Fred, næstekærlighed, tryghed</i>
Konfliktfyldte og kritiske associationer	<i>Fundamentalisme, krig</i>	<i>Fri Palæstina, tyve, ondskab, zionister</i>	<i>Terror, bomber, kvindeundertrykkelse, 9/11</i>

Note: Eksempler på data i kodekategorierne. Selekeret ud fra nuancerne i datasættet.

BILAG B: Kodekategorier til kodning af åbne spørgsmål og eksempler fra data

Tabel 1B: Kodekategorier til spørgsmål: "Hvordan fylder religion i din hverdag?"

Kodekategori	Beskrivelse
Religiøs praksis	<i>Konkrete religiøse handlinger såsom bøn, meditation, spiseregler og læsning af helligskrifter.</i>
Fritid og fællesskaber	<i>Deltagelse i ungdomsgrupper eller andre fællesskaber, hvor religion er fællesnævner.</i>
Lavt engagement	<i>Religion nævnes som uvæsentlig eller fraværende i hverdagen, med minimal eller ingen religiøs praksis.</i>
Moral og identitet	<i>Religiøst begrundet livsstil, værdier, adfærd og identitet, herunder påklædning, symboler og kropssyn.</i>
Traditioner	<i>Henviser til religiøse højtider og familiepraksis som kulturelle eller traditionelle handlinger – udført med varierende grad af engagement.</i>
Coping	<i>Tro og bøn som støtte, lindring og strategi i svære tider – oplevet som tryghed og styrke.</i>
Omgivelser og kultur	<i>Religiositet i samspil med omverdenen, herunder oplevelsen af minoritets- eller majoritetskultur.</i>

Tabel 2B: Kodekategorier til spørgsmål: "Hvordan fylder religion – eller fraværet af den – i din hverdag?"

Kodekategori	Beskrivelse
Lav tilstedeværelse	<i>Religion fylder minimalt eller intet – kun evt. ved højtider, uden tro eller aktiv praksis.</i>
Omgivelser	<i>Mødet med religion i hverdagen – gennem symboler, samtaler, relationer eller offentlige/mediale diskussioner.</i>
Refleksion og ambivalens	<i>Eksistentielle overvejelser, ambivalens eller åbenhed over for tro – inkl. tvivl, spirituel søgen og spænding mellem traditioner.</i>
Traditioner	<i>Deltagelse i højtider som kulturel praksis – uden personlig tro, men som del af familie eller fællesskab.</i>
Kritik og afstand	<i>Religionskritik med fokus på tvang, dogmatik, politisk konflikt eller modsætning til videnskab.</i>

Tabel 3B: Kodekategorier til spørgsmål: "Hvilken betydning har symbolerne for dig?"

Kodekategori	Beskrivelse
Religiøs betydning	<i>Symboler som påmindelse om tro og Gud – bruges i bøn og som åndelig støtte.</i>
Tradition	<i>Symboler som udtryk for kulturel, etnisk eller familiær identitet – knyttet til traditioner snarere end tro.</i>
Æstetisk	<i>Symboler anvendes for deres udseende eller funktion – uden religiøs eller kulturel betydning.</i>
Identitetsmarkør	<i>Symboler bruges som synligt udtryk for tro eller kulturel tilhørsforhold – skaber identitet og sociale forbindelser.</i>
Affektion og minder	<i>Symboler med personlig, følelsesmæssig betydning – knyttet til minder, identitet og tryghed.</i>
Naturlig del af identitet	<i>Symboler opleves som en selvfølgelig og integreret del af identiteten – uden bevidst refleksion eller ønske om at signalere noget.</i>
Ingen betydning	<i>Symboler opleves som uden personlig, religiøs eller kulturel betydning.</i>

Tabel 4B: Kodekategorier til spørgsmål: "Hvad betyder symbolerne selvom du ikke bærer dem?"

Kodekategori	Beskrivelse
Religiøs betydning	<i>Symboler som påmindelse om tro og Gud – bruges i bøn og som åndelig støtte.</i>
Tradition	<i>Symboler som udtryk for kulturel, etnisk eller familiær identitet – knyttet til traditioner snarere end tro.</i>
Æstetisk betydning	<i>Symboler anvendes for deres udseende eller funktion – uden religiøs eller kulturel betydning.</i>
Identitetsmarkør	<i>Symboler bruges som synligt udtryk for tro eller kulturel tilhørsforhold – skaber identitet og sociale forbindelser.</i>
Affektion og minder	<i>Symboler med personlig, følelsesmæssig betydning – knyttet til minder, identitet og tryghed.</i>
Naturlig del af identitet	<i>Symboler opleves som en selvfølgelig og integreret del af identiteten – uden bevidst refleksion eller ønske om at signalere noget.</i>
Respekt og anerkendelse	<i>Udtryk for respekt eller anerkendelse af religiøse symboler og dem, der bærer dem.</i>
Ingen betydning	<i>Symboler opleves som uden personlig, religiøs eller kulturel betydning.</i>
Kritik og ambivalens	<i>Direkte religionskritik og ateistiske holdninger – ofte præget af tvivl eller afstandtagen.</i>

BILAG C: SPØRGESKEMAUNDERSØGELSEN

Kære gymnasieelev

Tak fordi du tager dig tid til at deltage i denne undersøgelse. Formålet er at undersøge unges forhold til religion og deres personlige religiøsitet. Besvarelsen er fuldstændig anonym.

De indsamlede data vil blive brugt til en kortlægning af unges religiøsitet på Aarhus' gymnasier, og elementer vil bruges som undervisningsmateriale i næste skoleår.

Vi opfordrer dig til at svare så ærligt som muligt – der findes ingen rigtige eller forkerte svar. Dine refleksioner er vigtige og bidrager til en nuanceret forståelse af emnet.

På forhånd tak for din deltagelse!

Hvilket gymnasium er du elev på?

- ☐ Egå Gymnasium
- ☐ Aarhus Gymnasium, Tilst (HF)
- ☐ Aarhus Gymnasium, Tilst (STX)
- ☐ Marselisborg Gymnasium
- ☐ Risskov Gymnasium
- ☐ Viby Gymnasium (HF)
- ☐ Viby Gymnasium (STX)
- ☐ Aarhus Katedralskole
- ☐ Aarhus Statsgymnasium

Hvilket køn identificerer du dig som?

- ☐ Kvinde
- ☐ Mand
- ☐ Andet (uddyb gerne) _____

Hvor får du primært dine nyheder fra?

- ☐ Aviser (online eller fysisk)
- ☐ TV (fx DR TV, TV2 News eller internationale nyhedskanaler)
- ☐ Sociale medier (fx TikTok, Instagram, Facebook, X)
- ☐ Venner
- ☐ Familie
- ☐ Andet - hvor? _____

Har du en anden etnisk baggrund udover den danske?

- ☐ Nej
- ☐ Ja - hvilken? _____

Er du religiøs? (Fx kulturkristen, muslim, spirituel m.fl.)

- ☐ Ja
- ☐ Nej, jeg betragter mig selv som ikke-religiøs

☐ Ved ikke / ikke afklaret

Hvad er din religiøse tilknytning?

☐ Buddhist

☐ Jøde

☐ Hindu

☐ Kristen

☐ Kulturkristen

☐ Muslim

☐ Spirituel

☐ Andet _____

Hvor ofte er du i kontakt med personer med en anden religiøs eller kulturel baggrund end din egen?

Slet ikke Sjældent Af og til Ofte Meget ofte

☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Hvor meget fylder din religiøsitet i dit liv?

Slet ikke I ringe grad Hverken/eller I nogen grad I høj grad

☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Hvor meget fylder refleksioner over religion – eller fraværet af den – i dit liv?

Slet ikke I ringe grad Hverken/eller I nogen grad I høj grad

☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Hvordan fylder religion i din hverdag? (Fx bøn, fritidsaktiviteter, traditioner, spiseregler og lignende)

Hvordan fylder religion – eller fraværet af religion – i din hverdag? (Fx gennem refleksioner, diskussioner, møder med religiøse mennesker, traditioner, værdier osv.)

Hvor ofte deltager du i religiøse aktiviteter eller ceremonier? (Fx gudstjeneste i kirke, bøn i moské, m.fl.)

Aldrig Én eller to gange om året Flere gange om året Månedligt Ugentligt eller mere

☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Hvor praktiserer du primært din religion?

☐ Hjemme (fx gennem bøn, ritualer, læsning af helligtekst)

- ☐ I et religiøst rum (fx kirke, moské, tempel)
- ☐ I fællesskaber uden for hjemmet (fx ungdomsgruppe eller studiekreds)
- ☐ Online - hvor? _____
- ☐ Jeg praktiserer ikke min religion

Hvor opsøger du primært vejledning, hvis du er i tvivl om religiøse spørgsmål?

- ☐ Ved mine venner
- ☐ Ved min familie
- ☐ Ved religiøse autoriteter (fx en præst eller imam)
- ☐ Online - hvor? _____
- ☐ Ikke relevant

Hvad betyder religion for dig?

Hvad er mest dyrebart for dig? Rangér de følgende ord fra mest dyrebart til mindst dyrebart.

1. Lighed
2. Religion
3. Demokrati
4. Ytringsfrihed
5. Frihed

Hvis du opfatter dig selv som religiøs, i hvilke sociale sammenhænge er det en udfordring?

	Slet ikke	I ringe grad	Hverken/eller	I nogen grad	I høj grad
I pauser på gymnasiet	☐	☐	☐	☐	☐
I aktiviteter såsom fester eller studieture	☐	☐	☐	☐	☐
I undervisningen	☐	☐	☐	☐	☐
Blandt venner uden for gymnasiet	☐	☐	☐	☐	☐

Hvis du ikke opfatter dig som religiøs, i hvilke sociale sammenhænge kan det være en udfordring?

	Slet ikke	I ringe grad	Hverken/eller	I nogen grad	I høj grad
I pauser på gymnasiet	☐	☐	☐	☐	☐
I aktiviteter såsom fester eller studieture	☐	☐	☐	☐	☐
I undervisningen	☐	☐	☐	☐	☐
Blandt venner uden for gymnasiet	☐	☐	☐	☐	☐

I hvilke fag kan religiøsitet være en udfordring? (Fx i religion, samfundsfag, biologi, m.fl.) Og hvorfor?

Bærer du religiøse symboler?

- ☐ Ja
☐ Nej
☐ Ved ikke

Hvilken betydning har symbolerne for dig?

Hvad betyder religiøse symboler for dig, selvom du ikke bærer dem?

I hvilken grad oplever du, at religion påvirker følgende emner?

	Slet ikke	I ringe grad	Hverken/eller	I nogen grad	I høj grad
Seksualitet	☐	☐	☐	☐	☐
Familieliv	☐	☐	☐	☐	☐
Kønsroller	☐	☐	☐	☐	☐
Identitetsdannelse	☐	☐	☐	☐	☐
Livsvalg	☐	☐	☐	☐	☐
Politik	☐	☐	☐	☐	☐

Er der nogle emner, der optager dig særligt? Hvilke?

På hvilken måde spiller din religion ind i emner, der optager dig?

Hvordan mener du, at religion påvirker diskussioner om emner, der optager dig?

Hvad bruger du mest tid på uden for skoletiden?

Hvor enig er du i følgende udsagn?

Nøgenhed bør undgås i undervisningen, da det kan virke stødende eller upassende

Der bør være plads til at praktisere sin religiøsitet på gymnasiet

Jeg føler mig nogle gange usikker på, hvordan jeg bør forholde mig til klassekammerater, der ikke har en religiøs overbevisning

Jeg synes, det kan være anstrengende, når religion fylder meget i sociale fællesskaber på gymnasiet

Jeg føler mig nogle gange usikker på, hvordan jeg bør forholde mig til klassekammerater, der har meget stærke religiøse overbevisninger

Det er problematisk, hvis nogle elever ikke deltager i sociale aktiviteter af religiøse årsager

Det er vigtigt, at fællesskabet i gymnasiet bygger på fælles værdier frem for individuelle religiøse eller kulturelle forskelle

Jeg holder nogle gange mine holdninger for mig selv, fordi jeg er bange for at støde eller krænke andre

Det styrker fællesskabet, når elever med meget forskellige værdier og religiøse overbevisninger diskuterer deres synspunkter åbent

Kontroversielle handlinger som Muhammed-tegninger og koranaftbrændinger bør vises og diskuteres i undervisningen

På et gymnasium er det vigtigt, at alle kan udtrykke deres religiøse overbevisning – også selvom det kan skabe uenigheder

Gymnasiet bør undervise i kønsidentitet og seksualitet

Meget
uenig

Uenig

Hverken/eller

Enig

Meget
enig

☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐

Er der plads til religion, religiøse emner og diskussioner på skolen?

☐ Ja

☐ Nej

☐ Ved ikke

Hvordan kommer dette til udtryk?

Nedtoner du dine religiøse holdninger?

Slet ikkeI ringe gradHverken/ellerI nogen gradI høj grad

☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Nedtoner du dine holdninger til religion?

Slet ikke I ringe grad Hverken/eller I nogen grad I høj grad

☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Hvilke holdninger nedtoner du? Kom med eksempler.

Betyder det noget for dig, hvad andre i klassen mener om din holdning?

- ☐ Ja
☐ Nej
☐ Ved ikke

Hvilken betydning har det?

Har det betydning for dig, om dine venner eller relationer er religiøse eller ikke-religiøse?

- ☐ Ja
☐ Nej
☐ Ved ikke

Hvordan har det betydning for dig - og hvorfor?

I den næste del skal du **reagere hurtigt** på et ord ved at skrive de første tre-fem ord, der falder dig ind. Skriv alt, hvad du tænker, uden at rette eller slette noget – der er ingen forkerte svar.

Hvad tænker **DU** på, når du hører ordene...

RELIGIØSE MENNESKER

- 1 _____
- 2 _____
- 3 _____
- 4 _____
- 5 _____

KRISTEN

- 1 _____
- 2 _____
- 3 _____
- 4 _____
- 5 _____

JØDE

- 1 _____
- 2 _____
- 3 _____
- 4 _____
- 5 _____

MUSLIM

- 1 _____
- 2 _____
- 3 _____
- 4 _____
- 5 _____

DANSKER

- 1 _____
- 2 _____
- 3 _____
- 4 _____
- 5 _____

Hvad tror du, at **ANDRE** tænker, når de hører ordene...

RELIGIØSE MENNESKER

- 1 _____
- 2 _____
- 3 _____
- 4 _____
- 5 _____

KRISTEN

- 1 _____
- 2 _____
- 3 _____
- 4 _____

5 _____

JØDE

1 _____

2 _____

3 _____

4 _____

5 _____

MUSLIM

1 _____

2 _____

3 _____

4 _____

5 _____

DANSKER

1 _____

2 _____

3 _____

4 _____

5 _____

Tusind tak for din tid og dine svar!

Din deltagelse er vigtig for undersøgelsen og vil bidrage til en bedre forståelse af unges syn på religiøsitet og relaterede emner.